

דברי הכנסת

3

ישיבות רס"ה-רס"ו / ט"ז-י"ז חשוון תש"ם / 5-7 נובמבר 1979

ג/מושב רביעי

הישיבה המאתיים-ושישים-וחמש של הכנסת התשיעית

יום שני, ט"ו חשוון תש"ם (5 נובמבר 1979)
ירושלים, הכנסת, שעה 16:04

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין - עופות קפואים), תשל"ט-1979; 4. צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי מספוא), תשל"ט-1979; 5. צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין - שמן ומארגארינה), תשל"ט-1979; 6. צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין - בשר קפוא) (מס' 2), תשל"ט-1979; 7. צו שעת-חירום (תשלומי חובה על מלאי של טובין - בשר קפוא) (מס' 3), תשל"ט-1979; 8. צו שעת-חירום (שיעור תשלום לוב חובה) (תיקון מס' 8), תשל"ט-1979; 9. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 15), תשל"ט-1979; 10. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 16), תשל"ט-1979; 11. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 17), תשל"ט-1979; 12. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 18), תשל"ט-1979; 13. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 19), תשל"ט-1979; 14. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 20), תשל"ט-1979; 15. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 23), תש"ם-1979; 16. צו תעריף המכס והפטור (תיקון מס' 27), תש"ם-1979; 17. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 56), תשל"ט-1979; 18. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 57), תשל"ט-1979; 19. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 58), תשל"ט-1979; 20. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 64), תשל"ט-1979; 21. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 65), תשל"ט-1979; 22. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 68), תש"ם-1979; 23. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 69), תש"ם-1979; 24. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 70), תש"ם-1979; 25. צו מס קנייה על טובין (תיקון מס' 72), תש"ם-1979.

ב. הצעה לסדר

אורי אבנרי (מחנה שלי):
כו.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הצעה לסדר.

הד"ר י. שציר:

אני מוכן לענות לך מייד: לפי תקנון הכנסת, הדיון בהצעה לא-אמון קודם לכל דיון אחר ועל כן אני דוחה את הצעתך.

הד"ר י. שציר:
תגיש בכתב.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
הגשתי בכתב.

הד"ר י. שציר:
אתה מתכוון לאתו מכתב המתייחס להעלאת עניין קאמבודיה?

ג. הצעת סיעת בנא"י להביע אי-אמון לממשלה

עוד שלושה שבועות בלבד על 25%, וכתום שלושת השבועות הללו אנו מגיעים לאפס אחוזים באספקת אנרגיה מובטחת, בריבונות נפט ובצמצאות נפט כלשהי.

בנושא זה עברה ממשלת ישראל, כמו בכל נושאי המדיניות שלה, שבעה שערי טיפשות וכשלון. בעת שעברה את הראשון בהם עדיין היתה זקופת קומה, אבל היא כפפה וכפפה את עצמה משער לשער, עד שהיום, בשעה זו, נציג ממשלת ישראל זוחל על גחוונו כדי לעבור את השער השביעי.

בפתח השער הראשון — לא היה צריך בכלל לחתום על חוזה כזה עם מצרים. אפשר היה להגיע לחוזה שלום הרבה יותר טוב, הרבה יותר מכובד, חוזה שהיה שומר על האינטרסים של מדינת ישראל ומבטיח שהשלום יהיה אמנם שלום.

עברו, התכופפו, הגיעו לשער השני. במסגרת ה" חוזה הלא טוב הזה — החוזה שכדי להשלוח את העם כי יש בו ממש, יש צורך להשתמש בנהרות של שיטפת כתמים וקלון — במסגרת החוזה הזה לא היה הכרח לפנות את מרחב-שלמה, את חבל ימית ואת שדות-התעופה. אפשר היה להגיע להסכם תוך שמירה על האזורים החיוניים הללו. אבל הממשלה כפפה קומתה ועברה את שער הטיפשות השני.

והיא הגיעה לשער השלישי. אם פיגוי, אם כבר פיגוי, צריך היה ואפשר היה להבטיח את המשך השימוש בשדות הנפט, לפחות לשנים אחדות. צריך היה לנתק את נושא הנפט מנושא הנסיגה, כפי שזה קיים בהרבה מקרים בעולם, כאשר יש זכאות חלקית וזכיון על אזור נפט, בלי קשר לריבונות פוליטית. אבל לא הבטיחו זאת, ועוד כפפו את הקומה, ועברו את שער הטיפשות השלישי והגיעו אל הרביעי.

והשער הרביעי — אם לא המשך השימוש החפשי בנפט — לפחות שותפות כלשהי. אם מדברים על שלום — שותפות עם המצרים, חברות משותפות, גור פים כלכליים משותפים. גם זה לא עלה על הדעת. גם כאן לא עשו, לא השיגו ולא קיבלו.

ואז השער החמישי: אם לא שותפות, לפחות חכירה לכמה שנים, זכיון שאיבה כפי שכל חברה מקצה תבל עד קצה תבל מקבלת, אם רק תציע הצעות ותמלא את התפקים הדרושים, זכיון לשאיבת נפט באזור הזה גם הוא לא הושג. לא חשבו, לא השיגו, לא עשו.

ואז עברו כפופים בזחילה את שער הטיפשות החמישי והגיעו לשישי. אם לא שותפות, לא חכירה, לא זכיון — לפחות חוזה אספקה מחייב, עם זכויות עדיפות מסויימות, עם הכרה והנדיה מסויימת מצד מצרים שהיא חייבת בנושא זה להתחייב ולדאוג ש" תהיה אספקה רצופה, מלאה, תוך העדפת ישראל. גם זה לא התקבל, גם את זה לא העלו על הדעת או ויתרו והוסיפו להתכופף.

וכך הגיעו אל שער הטיפשות והכשלון השביעי. אם לא חוזה אספקה מחייב, לפחות הסכם על מחירים

היו"ר י. שמיר: ובכן, אנו ניגשים לסעיף הראשון של סדר-היום: הצעת סיעת בנא"י להביע אי-אמון לממשלה. ההצעה תועלה על-ידי חברי-הכנסת משה שמיר. בבקשה.

משה שמיר (בנא"י):

אדוני מכוודי יושב-ראש הכנסת, חברי הכנסת, ראינו להפתעתנו לפני שעה קלה כי הוסר מסדר-היום הדיון על חוק ההפלות. במסדרונות הכנסת היו כל מיני רינוגים של סחר-מכר. אולי הסיבה היא אחרת, בכל אופן הפלה אחת נשאת על הפרק — הפלת הממשלה הזאת.

שולמית אלרני (תנועה לזכויות האזרח): גם אתה רוצה חצי מיליארד?

משה שמיר (בנא"י):

אי-אמון הוא ביטוי רך ועדין כדי לתאר את התדהמה והאימה שהעם כולו חש למראה הנגיחה של הממשלה הזאת, ולפי הסיסמה המקובלת כיום בדרכי הארץ יש רצון לקרוא אל הממשלה הזאת: "בחייך, השאירי אותנו בחיים". עוד לפני זמן-מה היה נדמה שהטעויות והאסונות שהממשלה ממיטה עלינו נובעים מכך שהיא נוהגת בדרך לא נכונה: בכיוון מסוכן, בדהירה אל סף התהום. עכשיו ברור שזה הרבה יותר פשוט והרבה יותר נורא: היצור היושב על-יד ההגה של מדינת ישראל בשעה קשה זו אינו נהג כלל, זהו מין יצור כלאיים רב-זרועות-ורגליים, מין דחיק-סליק שלומיאלני, שיש בו תערובת של אינפאני-טיליות וסניליות, הלוחץ בבת-אחת על דוושת הדלק ועל דוושת הבלימה, מטה את ההגה לצד שמאל ולצד ימין ביחד, לפנים ולאחור.

לא רק חלונות אין בבית הממשלה, גם ראי אין בו. לא רק את העם ואת המציאות אין היא רואה; את עצמה אין היא רואה.

מה שנעשה בנושא הנפט, אדוני היושב-ראש, הוא הדוגמה הבוערת, המסוכנת והאקטואלית ביותר לדרך הקאטאסטרופאלית שנהגה הממשלה במדינה, במשק, בחברה ובבטחון. האסון שבעצם נטישת שדות הנפט לא ניתן לטישטוש במציאות העולמית היום ובמציאות של מדינת ישראל במיוחד. זהו איבוד העצמאות בנורא שא הריגש ביותר של מדינת ישראל, איבוד העצמאות עד לדרגת האפס המוחלט.

אנו מגיעים בעוד שלושה שבועות לאפס נפט, אם נניח לממשלה לעשות כרצונה — לאפס נפט בעולם של היום. את מקורות הבהלה בכלכלה ובפוליטיקה כמו בבורסה אנו יודעים. את הבעיה ואת הבהלה יוצרים האחוזים הראשונים של הירידה מתחת למאה. מדינה תקינה ועצמאית, עם בריא, מתחילים לדאוג כשאספקת האנרגיה המובטחת שלהם יורדת ל-90% או ל-95%. אז הם מתחילים להתעורר, להביט ימינה ושמאלה, כיצד ומינין ישיגו נפט כדי לשוב ול-הגיע ל-100%. אז הם מתחילים לשאול: מינין תבוא עצמאותנו, מינין נשיב כוחנו, איך נעמוד ביום מב-חן? ואילו אצלנו הבעיה מתעוררת כשאנו עומדים

שר הבטחון, הפאנטום שלמענו אתה מוותר על קרקע המולדת?

כפי שאמרתי, אנו מגיעים לאפס נפט, אנו מגיעים עים למצב של תלות מוחלטת. אבל גם אם תהיה זרימה של נפט כלשהי מהמקור המצרי — היהיה זה הישג או אסון? שמענו בוועדת הכלכלה מפי שר האנרגיה והתשתית — ואני מניח שמה ששומעים בוועדת הכלכלה איננו בגדר סוד — על המחירים שהמצרים דורשים ומקבלים, בהשוואה למחירים אחרים. מתברר בפשטות שמחירי הנפט המצריים יהיו מעמסה קטלנית וחונקת על המשק הישראלי, ואני בטוח שאתה יודע זאת, אדוני שר האוצר המיועד.

בפברואר 1979 עלתה טונה נפט — שהיא 7 חב"יות — ממקורות אופ"ק 100 דולר; ממקסיקו — 123 דולר; מעלמה — 91 דולר. ביולי 1979 היה מחיר טונה נפט מאופ"ק 151 דולר, ממקסיקו — 162 דולר, ואתה יודע, אדוני שר האוצר המיועד — — —

יגאל הורביץ (הליכוד):
זה המחיר לטונה.

משה עמר (בנא"י):
אמרתי טונה, שהיא 7 חביות.

המחיר מהשדה שבידנו נשאר כפי שהיה. באוקטובר 1979 היה מחיר טונה נפט מאופ"ק 154 דולר ומקסיקו — 177 דולר. אדוני היושב-ראש, מחיר של טונה נפט מצרי הוא למעלה מ-220 דולר, וההתפתחות ליות — ואני בטוח: מתוך כנב גדול — שמתפתח היום באתרנו בקהיר בנושא זה הן לשמור אולי על המחיר של 200 דולר הטונה מפני עלייה ל-250 דולר הטונה, לשמור אולי על התחייבות שמחיר זה יהיה בתוקף למשך כמה זמן. אני בטוח שישוּב בידיים ריקות, כשם ששבו נציגיה של הממשלה הזאת מכל משא-ומתן בשנתיים האחרונות.

ודאי הדבר, אדוני שר האוצר המיועד, כי בשנה הבאה תצטרך לשלם חצי מיליארד דולר למצרים לבדה בעבור רבע מאספקת הנפט שלנו, אם היא תבוא. חצי מיליארד דולר רק למצרים, מתוך קרוב לשני מיליארד דולר בסך-הכול. וכל זאת כאשר יש בשדה עלמה אפשרויות של פיתוח, שהיו מקדמת אותנו לעצמאות מלאה בנפט, ואולי אפילו עד כדי יצוא. יתירה מזו: באיזה מחיר, אתם חושבים, ימכרו לנו האחרים, כאשר ידעו שאנו קונים טונה נפט ממצרים במחיר של 250 דולר הטונה? האם שוק המחירים הוא מועדון ג'נטלמני המחולק למחיצות? כאשר יודעים שקונה מסויים — מאוד מסויים, ישראל — גאלץ לקנות במחירים מופקעים, יקפיצו הספקים את מחיריהם עד ל-10 דולר מהתיקרה המצרית. איך נוכל לעמוד בתנאי מיקוח כאלה — ואנחנו יודעים מה מצבנו בשוק הקניות של הנפט בעולם — כאשר כך, בקלות חצי אש"פית, חצי קונולית, חצי אמריקנית — מעלים לנו מחירים, סוטרם לנו, מגרשים אותנו? הרי מוצאים כל מיני תירוצים שלא למכור לנו — אם אלה תורבינים או האנגלים, אם אלה דרום-אפריקנים או דרום-אמריקנים או צפון-אמריקנים. מה יקרה למשק הישראלי במחירים ה-

סבירים למשך זמן סביר. ואני אומר במלוא האחריות — הציבור קרא זאת היום בעתונות והעולם יודע — שהיום, בשעות אלה, זוחל נציג ישראל על גחוונו ועובר את השער השביעי, כשהוא כפוף עד פני האדמה ממש.

לא יהיה הסכם על מחירים, לא יהיה משך זמן סביר, ואנו נהיה נתונים לשבטה ולחסדה של מצרים עד תום הנסיגה מסיני, כאשר היא תתייצב שוב בראש אויביה של ישראל.

אמנם בזה, בטיפשות שבדבר, בקהות חושים, באי-הבהנה מה זה בטחון, מה הוא עם עצמאי, מה היא ציונות ואיך בונים את מדינת ישראל — בזה הליכוד איננו בעל פאטנט. בזה הוא יורש נאמן של ממשלות המערך. בתקופת המשא-ומתן על הסכם-הביניים עם מצרים, לפני מלחמת יום-הכיפורים, אנו קוראים בספרו של ראש-הממשלה לשעבר יצחק רבין את הפסק הבא — ואני מצטט מן הכרך השני, עמ' 453: "עוד סבירי כי אם גיאלץ לוותר על המעברים או על שדות הנפט — עדיף לוותר על שדות הנפט. המעברים היו חשובים מבחינה בטחונית, בעוד שדות הנפט, בהיותי בטוח כי לא נחסר נפט לצרכינו, היו ביסודם בעיה כספית."

על שוד אותה הפיסה היה הוויתור הטראגי על הנפט של אבו-רודיס, שהממשלה של היום, בהיותה אז באופוזיציה, עם ראשה שהיה אז ראש האופוזיציה, יצאה במלחמה תקיפה ונחרצת נגדו. בזה מגלה יצחק רבין אותה אי-הבהנה יסודית שאפיינה הרבה מהלכים אחרים שלו ושל הממשלות שקדמו לו, ואשר לצערנו מפיינת את הממשלה שבאה אחריו, אי-הבהנה הגורסת כאילו מבטיחת הנפט היא בעיה כספית, כאילו הבעיה של עצמאות ישראל בנושא זה אפשר לפרוט אותה לכסף. יש גם אי-הבהנה לגבי נושא הבטחון, שנועד מעיקרו להבטיח עצמאות, נועד להבטיח אחיזה בקרקע, נועד להבטיח עצמאות כל-כלית, נועד להבטיח קומיות לאומית, כאשר במקום אחר בספרו מוסיף רבין את הפסק הבא: "הסברתי כי המעברים חשובים מן הנפט". אבל הנה שמענו בימים אלה את שר הבטחון הנוכחי אומר שפאנטום חשוב יותר מאלון-מורה. זוהי אותה טעות, זוהי אותה אי-הבהנה יסודית לגבי מהות הציונות ואופי המדינה שאנו בונים כאן.

אני רוצה לומר לשר הבטחון: בטחון של פאנטום אתה קונה? התבצרות אתה מבטיח לך? במה אתה עושה זאת, כאשר למעשה ישנה התגמדות והתקפלות כה המורות של הממשלה?

בזמן האחרון התפרסם בבטאון של הצבא האמריקני — ואני מצטט מתוך עתונות אמריקנית — מה הם אחוזי רכישת ציוד צבאי של ארצות שמוחוץ לארצות-הברית, מתוך יצוא האספקה הצבאית של ארצות-הברית. ובכן, מתוך 100% יצוא ציוד ונשק של ארצות-הברית קנתה ערב הסעודית בשנה האחרונה 58.1%, נאט"ו כולה קנתה 5.1%, אבל לנאט"ו יש תעשייה אדירה. משלה. תאילנד — 4.9% וישראל — 3.6%. זאת ואומרת שערב הסעודית רוכשת כמעט פי 20 יותר ציוד ויותר נשק מאתנו. מה יועיל לך,

מימוש ואם נרצה בכלל שיבוא לידי מימוש. הרי ביום שיחנקו אותנו בנושא הדלק, גם ארצות-הברית תימצא במצב של מחנק, כי יהיה זה מצב של משבר עולמי, אמבארגו של המדינות המייצרות נפט. האם נרצה או לבוא אל ארצות-הברית ולשמש בתפקיד הקש והאחרון השובר את גב הגמל?

יש תופעה נוספת, חמורה מאוד, שהממשלה לא רק יכולה אלא חייבת להסיק ממנה מסקנות, התורפה של בגידת ארצות-הברית וארצות המערב בישיבה ראל בנושא של אש"פ. אגד בזה להקשר אחר אחר כך. אבל בנושא זה אין כל ספק שמגדלים ומטפחים את אש"פ בתור השליט המיועד, המלך המיועד, בארץ ישראל המערבית. ארצות-הברית עושה זאת בכל הדרכים האפשריות, לא רק בלחיצת היד של בוז'נינסקי אלא גם בפגישות, בעתונות, בביטויים של אנשי ממשל. מכינים את אש"פ להיות שכנו פה, במערכה של ארץ-ישראל. זהו שינוי יסודי בתפיסתה של הממלה שלה ובאופן שבו היא הבינה ונתנה להבין את נכורותה לחתום על אותו הסכם. ישנם שינויים גדולים במעמדה הבינלאומי של ארצות-הברית. והיום מתמודדים עמים רבים עם ארצות-הברית, דווקא בשנה זו, בשנת הבהירות לנשיות. היום, למשל, גערך המצור והפלישה של הסטודנטים האיראניים בשגרירות ארצות-הברית בטהראן. אין זה עוד מעשה טירוף של כמה סטודנטים תניכי הטורף, תניכי אש"פ. כאן יש תמיכה מלאה ומוחלטת של חומייני, של השלטון. איראן הכריזה על מאבק גלוי נגד ארצות-הברית.

על הנושא הזה אנחנו חייבים לעמוד לא רק כעוד תופעה במאבק הבינלאומי, אלא כתופעה הק שורה בנו ובגורלו של המזרח התיכון, כי יש בצפון תימן — —

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אלה הם בעלי הברית שלך. הם עושים אותו דבר שאתה עושה.

משה שמיר (בנא"י):

אולי הם בעלי הברית שלי, אבל אתה השליח שלהם. — בצפון תימן הסמוכה כליכך לסעודיה הורכת ועולה שותפות הדוקה עם ברית-המועצות.

ישנו הנושא של הפרות המצריות התכופות והולכות במהלכים הנקראים "מהלכי השלום". שוב קראנו בחדשות הממשלה של היום האחרון: והנה חניית משוסים בסאנטה קאטרינה — היא הר חורב — פתאום מתברר שלא תיתכן אחרי ה'1 בינואר 1980. פתאום יש דרישה למעבר חדיסטרני מסיני לעזה, לפיו יותר לאזרחים מצרים לבוא לארץ-ישראל, אבל לאזרחים מישראל לבוא לסיני — אסור.

דבר נוסף, ואנני מודה שאיני יודעו למדי, ואשמח לשמוע הכחשה אם טעיתי, אבל כל הסתר-דבר וטיש-טוש לרוב יש מאחוריהם שקר. עד היום איננו יודעים מי מאייש את שדה-התעופה באל-עריש, לא שמענו שיחידות הצבא המצרי החולף עליידי אורחים. ככל הידוע שלי, בניגוד להסכם, בניגוד לפירוש, בניגוד לתפישת הלי, בניגוד המובטח — עדיין יחידות צבא מצריות מצויות שם.

אלה? מה יציע לנו שר האוצר החדש — לעשות בניזין מחלב?

יגאל כהן (הליכוד):
גם חלב חסר.

משה שמיר (בנא"י):

אפילו מה שישנו אינו ברשותנו. גם חלב בארץ עשוי מנפט. אנחנו שוכחים שכל כוס של מים שאנו שותים באה מכוח הנפט. אם אין מים בברז — נדע בבוא היום המר — סימן שאין נפט. ארצנו איננה מצרים, שיש לה נילוס ואיכריה יכולים ללכת ולש-אוב ממנו מים. אין לנו אף מעין מים טהור אחד בכל המדינה. ואם אין חשמל — אין מים, שלא לדבר על כך שאין אור, ושום טאנק אינו זו ושום מכונה אינה עובדת.

אבל אפילו כך, אפילו יהיה המחיר 250 דולר לטונה, אין לנו הבטחות שאמנם יהיה נפט במחיר זה, ואיני יודע במה יחזור עור ויצמן מחר או הערב.

בהתחייבות המצרית ישנה נוסחה, ושמענוה מפי שר האנרגיה והתשתית: "שני מיליון טון לשנה ממקורות סואץ". מה פשר ההוספת הזאת "ממקורות סואץ"? איני יודע. אני מודה: קטונתי מהבין, כי לא אמרו לי. אבל אני חושש שסיבירו לנו כי זה טוב שבבילנו, שכאילו מדובר על אספקה מאזור מסריים שיש לנו בו מעין שרידי היחס היסטורי. אבל אני חושש שהגדרה זו תהווה הגבלה, כי בדרך כלל הגדרות מהוות הגבלה. זאת אומרת שאם באזור ה-סואץ יש הפסקת הפקה, פיתוח שדות חדשים או ה-טעה להקפיא לכמה זמן עבודות הקידוח והשאובה, מפני שהשדה מתייבש או תוררים מים מלוחים וכי — עלולה האספקה להיעצר כליל. על כן, אפילו תהיה אספקת נפט אפילו תבוא בשטף, אפילו תבוא במחיר שאנו נעמוד בו על כרחנו — תהיה לנו התלות באספקה מצרית למקור של קללה ואסון לאומי, יהיה זה אקדח מופנה לראשנו יומם ולילה. כמה מת-סני חירום אנחנו יכולים להחזיק? לארבעה חודשים, לחמישה חודשים, לשנה? כמה תעלה לנו הריבית על קבורת כסף באדמה לשנה שלמה, כמה דולרים יקרים נחזיק ללא שימוש? וכאשר יש לנו מחסנים — והאספקה יורדת כשיעור שבועיים או שלושה — אתה מתחיל להיבול. ואו, רמו קל שלא יחדשו את האספקה בעוד חמישה חודשים מעמיד אותך על הברכיים, ואינך מסוגל עוד לעמוד ולהתמקח.

אבל, אדוני היושב-ראש, יש אפשרות להיחלץ מסף האסון הזה עליידי הקפאת פינני שדה עלמה. צעד כזה הוא לא רק הכרחי, לא רק דחוף, אלא גם אפשרי. אפשר עוד היום למנוע את האסון ברגע האחרון. צריך שהממשלה תודיע, פשוט, שאין אנו מפנים את שדה עלמה עד להמשך בירורים, עד לבדיקה מתודשת של כל הנושא. השתנו תנאים, השתנו מצבים, לצעדנו זה יש יסוד.

מאז שנחתם החוזה, הקרוי "חווה השלום", היתה בעולם הזרפת בעיית הנפט, היתה עלייה מסחררת במחירי הנפט. ההסכם שלנו עם אמריקה שונה, התרוקן מתכנון, כורסם, ואיש אינו יודע אם יבוא לידי

גישים כמותכם, בווא נפתור את הדבר ביחד. אפילו את הדבר הפשוט האנושי שעושה מ"כ לגבי חייליו, אשר שלח אותם לעמדה קדמית. אפילו אימץ לב אז רחי של מפקד כיתה אין לממשלה הזאת.

על כן, בחודש נובמבר הגורלי הזה, שבו היו הצהרת בלפור, החלטת החלוקה של האו"ם וביקורו של סאדאת, והשנה הופכת בו ישראל מחדש למושבת חסות — בחודש נובמבר זה רצוי ודרוש שהכנסת תגלה אימץ ועוז, תשחרר אותנו מן הסכנות והמכשולים של הממשלה ותביע לה אי אמון.

היו"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לשר משה נסים, לתשובה.

השר מ. נסים:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אם התכוון חבר הכנסת משה שמיר להציע לכנסת היום שלא לקיים את חוזה השלום עם מצרים או שהכנסת תחליט שלא לקיים את הסעיף בחוזה השלום בדבר מסירת שדות הנפט בעלמה למצרים, התשובה היא פשוטה: הממשלה והכנסת כבר הכריעו בנושא זה —

נאולה כהן (בנא"י):

הם הכריעו לעשות את המחווה?

השר מ. נסים:

— כבר הכריעו בנושא זה. הרוב שנתן ידו לחוזה השלום — והלא עניין הנפט הוכרע בחוזה השלום — היה רוב שדיבר בעד עצמו, רוב מוחץ. חידוש בדבריו של חבר הכנסת משה שמיר לא היה. בשבוע שעבר הועלו הצעות לסדר היום בנושא זה, גם מסיעתו הלא גדולה של חבר הכנסת משה שמיר, והכנסת החליטה להעביר את הדיון בנושא זה לוועדה. שר האנרגיה והתשתית השיב בשם הממשלה ופירט את כל אשר צריך היה לפרט ויכול לפרט באותה שעה. צריך להעמיד את הדברים במקומם. אנחנו איננו מפנים את שדות הנפט בעלמה מבלי שמבטחת אספקת נפט בכמות שאנחנו דרשנו ודורשי שים. וכאן אני חייב להעיר לחבר הכנסת משה שמיר: נכון הדבר שהתנגדנו בהיותנו באופוזיציה, ועד היום אני מאמין שבדין התנגדנו למסירת שדות הנפט באבו רודים למצרים עקב הסכסוך הביניים בשנת 1975. משום שאז זה היה כרוך במסירת שדות הנפט ומעברים — ועל המעברים מדברים היום — לא תמורת חוזה שלום אלא תמורת הפסקת אש. ואילו במאוס 1979 החליטה הכנסת, באשרה את חוזה השלום, להחזיר לידי מצרים את סיני, וזה כולל כמובן את שדות הנפט, תמורת חוזה שלום, וזהו כמובן הבלד תואמי. ולא מילתא זותרתא היא. יכול אדם לזלזל בשלום; יכול אדם לומר שהשלום אינו יעד שצריך לחתור אליו; יכול אדם שלא להאמין בשלום ואפשר גם לכבד את דעותיו —

שרשה ארבליא למחולל (המערך):

אם לא תובטח האספקה שאתה אומר עכשיו, האם צפויה הפרת החוזה?

השר מ. נסים:

מייד אגע בשאלה זו.

ולאחרונה — המשבר הממשלתי בישראל, המשבר הכלכלי בישראל. האם מדינת ישראל וגורלה אינם נימוק בעל משקל כלשהו בתוך המפה של הסדר החיים במזרח התיכון? מדוע גורלה של כל מדינה אחרת יכול לשמש נימוק שיש בו לשנות הסדרים וכיוונים? הרי קרה משהו למדינת ישראל. נניח ש איננו מכריעים מי בדיוק אשם, נניח שאלה האומרים שהממשלה אשמה גם בכך אינם צודקים. אבל ישנה לפחות התמוטטות כלכלית. המדינה שקועה בחובות חוץ גוראים ללא תקדים, על סף אבדן כל יכולת של מתן לחם לפי הטף, אולי על סף פשיטת רגל כללית. זה לא נימוק? עם הגדרת מצב זו אי אפשר לבוא לציבור האמריקני, לממשל האמריקני ואולי ליידיים הגדול של ראש הממשלה ושר הבטחון לסאדאת ולהגיד: שמע, היה חיבוק נהדר, היתה הופעת שלום נהדרת, אנחנו מאושרים, אבל זה גרם להתמוטטותנו. נפלנו למשכב, דחה את השעה הזאת, תן לנו אסירות לעמוד על רגליו תחילה. גם את זה אין ער שים. לכאורה היינו רשאים לצפות שהממשלה לפחות תראה את המצב, תגיד משהו. אבל הממשלה הזאת אינה מסוגלת לשלום דבר.

הנה שוב — חדשות הממשלה מהיום: הכרזות שר הפנים על אש"פ. הוא מספר לנו שאש"פ כובש עמדות ולא יזיק אם נראה שגם אנחנו קצת טובים ורכים כמו אש"פ. אם אש"פ יתן לנו דוגמה, אנו נחקה את הדוגמה שלו. נלך לאסכולות אש"פ שם נלמד. תלמיד חכם ותיק כמו בורג וילך לבית המדרש של אש"פ. אם יש לנו, גם אנחנו נשתנה. ובבתי אהת הם נהפכים לאורים וחומים, לפיהם קובעים מי רוצה בשלום ועם מי מדברים. אבל הוא לא שאל את עצמו מדוע אש"פ כובש עמדות בכל העולם, משום שהי תשובה היא: את זה עשתה ממשלת ישראל, הממשלה שהיא חבר בה. כיוון שתכנית האוטונומיה והנסיגה המלאה מסיני, כל אלה יצרו את התודעה וההכרה הישראלית בכך שכל מקום שאנו דורכים בו מאז מלחמת ששת הימים גזל הוא בידינו, לא שלנו הוא. ואם לא שלנו הוא, עלינו למסור אותו לאלה הטור ענים לבעלות מלאה עליו.

היו"ר י. שמיר:

אני מבקש לסיים.

משה שמיר (בנא"י):

אני גומר.

העדר משרד החוץ והריב בין שר החוץ שכבר איננו לבין משרד ההסברה שעוד איננו —

היו"ר י. שמיר:

לא ייתכן שאבקש שלוש פעמים ואתה תאמר לי שאתה מסיים מייד. אני מבקש אותך לסיים.

משה שמיר (בנא"י):

אם כך, רק משפט אחד.

הממשלה אינה מסוגלת אפילו להודות בטעותה, כפי שנדמה היה שתעשה בעניין אלון מורה; אינה מסוגלת לבוא לאנשים שהיא הושיבה אותם במקום, לבקש סליחה ולהגיד: טעות, אנו אתכם, אנו מרה

של חמש דקות. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בר-לב, בשם סיעת המערך.

חיים בר-לב (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, סיעת המערך תימנע מהצבעת אי-האמון לממשלה שהוגשה עליידי סיעת בנא"י, לא משום שסיעתנו סבורה כי ממשלת הליכוד ראויה לאמון הכנסת. זוהי ממשלה שבמשך שנתיים וחצי דירדרה את המשק והחברה בארץ לשפל שלא ידענו כמותו מאז כינונה של המדינה.

השקפת העולם הקאפיטאליסטית של הממשלה אי-ננה מתאימה לישראל ואיננה מאפשרת לישראל למלא את ייעודה. מדיניות הממשלה הביאה לאינפלציה של מאה אחוז, להגדלת הפער במאזן התשלומים לממדים מפחידים, למחסור בדירות המונע קליטת עלייה, ה' מביא זוגות צעירים לידי יאוש מחוסר יכלתם להגיע לידי דירה, וגורם לאלה הגרים בתנאי צפיפות בלתי מתקבלים על הדעת להמשיך לחיות בתנאים כאלה. זוהי ממשלה המעשירה את העשירים ומכבידה על אלה שאין להם.

מדיניות הממשלה במשא-ומתן על השלום הביאה כבר לנסיגה לגבולות 1967 בסני ומדיניותה בשאלת האוטונומיה עלולה להביא לידי כך שנישאר ללא סיני וללא שלום. תפקוד הממשלה בכל התחומים הוא ממש קאריקאטורה של ממשלה. משרד החוץ מרוקן מכל תוכן, ממשלה שהבטיחה ייעול וצמצום משרדי הממשלה עומדת לשנות חוק יסוד: הממשלה, כדי למנות סגן שני לראש הממשלה. זו ממשלת מריבות והשמצות, העוברות כל גבול. בקיצור, ממשלה בלתי מתפקדת.

אם כן, אדוני היושב-ראש, ממשלה זאת ודאי שאינה ראויה לאמון הכנסת. את אמון העם היא איבדה מומן. אך ההנמקה שהביאה סיעת בנא"י איננה מקובלת עלינו, לא משום שנושא הדלק איננו חשוב, אלא שעם כל חשיבותו לא מתקבל על דעתנו להפסיק את תהליך מימוש השלום ולהפסיק חוזה שלום שאושר עליידי הכנסת. לכן, אדוני היושב-ראש, הפעם תימנע סיעת המערך, אך לא תחסרנה הזדמנויות להביע את אי-האמון שלנו לממשלה הזאת, ונקווה כי בסופו של דבר גם נצליח ונשחרר את ישראל מסיטו זה.

הד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמית, בשם סיעת ה' הנועה לשינוי יוזמה.

מזכיר עמית (התנועה לשינוי יוזמה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני חושב שצריך לחזור ולשבח את ההישג של קמפ-דייוויד. עשינו זאת, הערכנו, ואינני חושב שאנו חוזרים בנו מכך. הזאת למרות הטעויות הקשות, לפי דעתנו, כי קונצפציה: לתת הכול תמורת סיכויי אולי לקבל את הכול. דבר זה התגלה כמוטעה, ואנו עוד נשלם בעודו ביוקר. אני גם לא צריך לחזור ולומר שאין אנו מסכימים עם סיעת בנא"י, הסיעה שרוח המשיחיות שלה תוריד אותנו ביגון שאולה.

— יכול אדם שלא להאמין בשלום — זו זכורנו. ומי יודע, אולי הוא צודק. אנחנו איננו גורסים כך. הממשלה קבעה את הדרך, היא חתרה לשלום, ויותר מזה — הביאה את השלום. היא הביאה את השלום מתוך חתימה יוזמה שלה.

עוד מעט, בעוד ימים אחדים, ימלאו שנתיים לבואו של הנשיא סאדאת ולנאמו מעל הדוכו הזה, מעל הבמה הזאת. אולי זה הזמן לומר שבואו לא היה ללא פרקע של יזמה ישראלית. הליכוד התחייב במערכת הבחירות ליוזם מהלכים כדי לחזור למשא-ומתן ישיר ולהגיע לחוזה שלום אמיתיים. חוזה שלום, לא הסכמי-ביניים ולא המשך מדיניות של הפסקת אש. ואמנם הממשלה השיגה זאת — ואין צורך לומר שזוהו מאורע גדול שאולי לא היה כמותו מאז קמת מדינת ישראל.

נאולה כהן (בנא"י):

זו שואה.

השר מ. נסים:

את דעתך מכיר הבית. אנחנו מכירים. האמירה הזאת שלך עדיין לא הופכת את דעתך לנחלת הבית. למעלה מ-90 חברי כנסת נתנו ידם לחוזה השלום על כל מרכיביו; והוא הדין על הסכמי קמפ-דייוויד, עם כל הכאב, עם כל הקרבנות, ובמודע.

אנו דרשנו התחייבות מצרית לספק לנו כמות של נפט הדרושה לנו, הדינו שני מיליון טון לשנה, ואמנם הוסכם שזה יסופק במחירי השוק העולמי. קיימת בעיה, ואין להסתיר אותה, זו בעיית המחיר, מה מש"מעות המלים "מחירי השוק העולמי". נוהל משא-ומתן ואנו בעיצומו של משא-ומתן, אולי בסופו. ולא כאימרות השפר של חבר-הכנסת שמיר, כאילו נציגי ממשלת ישראל וזחלים על גהונם במשא-ומתן. אתה יודע מה נאמר: "מיטב השיר — כובו". הלא אתה סופר ומשורר, וכוב הוא דמיון. השתמשת, ובדין אתה זכאי להשתמש, באמצעי הספרותי הזה, אבל לא מניה ולא מקצתיה. התנהל משא-ומתן בין שתי מדינות עצמאיות, כאשר אנחנו מנהלים אותו וקופי קומה. הממשלה עמדה ועומדת על כל אשר תבעה בתחום זה של אספקת הנפט.

שר-הבטחון עזר ויצמן ושר-האנרגיה והתשתית יצחק מודעי נפגשו היום במצרים עם דרגים גבוהים ביותר, אפשר שהם כעת בדרכם חזרה ארצה. המ"שלה תשמע מפיהם דיווח-שבון והיא תקבל את החלטות המתאימות לאחר שתשמע את הדיווח-שבון.

אשר על כן, אדוני היושב-ראש, אני מבקש מה-הכנסת לדחות את הצעת אי-האמון.

נאולה כהן (בנא"י):

מה המחיר האחרון?

שמירה ארבל-אלמוזני (המערך):

לא ענית לי על השאלה.

הד"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לדיון. ועדת הכנסת קבעה שהדיון יתקיים בצורת הודעות סיעות במסגרת

יודע שראש הממשלה אינו אוהב לשמוע זאת — איננו בחווה השלום, איננו בלגאליסטיקה, אלא ב" דינאמיקה של האפשרות לחיות ביחד, אם נצליח לפתח את התהליך הזה או לא. זוהי הערובה היחידה. כי כל דבר אחר איננו יותר מאשר פיסת נייר, ל" גאליסטיקה שכל אחד יודע איך אפשר לעקוף אותה.

כל הדברים האלה יחד מכבידים עלינו מאוד. יחד עם ההערכה שיש לי לעניין השגת השלום, אי" נני רוצה לערבב שמחה בשמחה ולדבר על הממשלה וכיצד היא מתפקדת ומנהלת את המדיניות מעבר למשא-ומתן. נושא זה בא בתור מייד אחרי הדיון בהצעת אי-האמון, ועוד נדבר על כך.

בעצם היינו צריכים להצביע בעד אי-אמון ול" נסות להציל את הממשלה מפני עצמה, כי זה מה שמגיע לעם הזה. אבל כפי שאמרתי, בגלל הערכתנו לתהליך השלום, בגלל הערכתנו שאי-אפשר לנתק את המהלך הזה מתהליך השלום, נימנע מהצבעה. עם זה נאמר תפילה ונבקש מהממשלה שתעשה כל מה שהיא יכולה, עוד ברגע האחרון, בשבועיים שנתרו, להציל גם את עניין הנפט, ברוח דבריו של חברי הכנסת שמיר, כי בנפשנו הדבר.

הד"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת טובי, בשם החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כל יום נוסף שבו מכהנת ממשלת הליכוד בראשותו של מר בגין מביא אתו פשיטת-רגל נוספת וסכנות גדולות יותר לחברה הישראלית, להמוני העם, לציבור העובדים; הוא מביא סכנות לדמוקרטיה, סכנות של התפוצצות טראגית ושפיכות דמים חדשה באזור. אין צעד יותר טוב ומעיל לישראל ולאזור, לרווחת העם ולשלום, מאשר הסתלקותה של ממשלת הליכוד מן השלטון והליכה מחודשת לבחירות.

הצעת אי-האמון של חברי-הכנסת גאולה כהן ומ" שה שמיר איננה בעצם הבעת אי-אמון בדרכה פו" שתת-הרגל של הממשלה, אלא עוד הפגנה ועוד פעולה מטעם "גוש אמונים" כדי לעזור לממשלה לצעוד עוד צעד בנתיב המשותף להם, לקראת התנחלויות נוס" פות, לקראת חיוך מדיניות העובדות המוגמרות בגדה המערבית וברצועת-עזה, ומימוש הלום הבלהות של הנצחת הכיבוש ועקירת העם הערבי הפלשתינאי ממו" לדתו. מה שמפלגת התחיה ו"גוש אמונים" מציעים לממשלה, היא מקבלת וגם עושה. אך לאמיתו של דבר זה רק מעמיק את פשיטת-הרגל ומגביר את הסכנות.

במשך שנה חיפתה הממשלה על הפשעים הכל" כללים, על שירותיה הטובים לבעלי ההון הגדול; על הפגיעה ברמת החיים של העם חיפתה הממשלה על-ידי מסך העשן של שלום נוסח קמפ-דייוויד. זה היה האילן שרצינתם להיתלות בו, ובאמצעותו ני" סיתם לחפות על התהום שאליה הבאתם את החברה הישראלית.

לפני שגה עשייתם עיסקה עם סאדאת, בחסות

מנחה עמיר (בנא"י):

היא עוד לא שולטת בכך, אז תשמח.

מאיר עמית (התנועה לשינוי יוזמה):

אבל אני מודה ומתוודה שבנושא זה של היום, בנושא הנפט, בהחלט יש לכם נקודה נכונה.

אדוני היושב-ראש, לפני שבועיים עמדתי והת" ווכחתי מעל הדוכן הזה עם שר החקלאות בעניין מרכיבי הבטחון. אמרתי לו ששטחים הם מרכיב אחד בתוך המכלול. עוצמה כלכלית, עוצמה חברתית, הם לא פחות חשובים. ואף-על-פי שבדרך כלל אתם סו"ר רים את עצמכם, הנקודה שהעליתם היום היא נקודה נכונה מאוד.

אנו חיים בעולם דינאמי, בעולם משתנה. מה שהיה נכון לפני עשר שנים, לא נכון היום. המרכיב הזה של דלק, של עצמאות בדלק, הוא מרכיב קא"ר דינאמי, מרכיב מכריע, בעוצמה הבטחונית. ולאחר שצ"י טט, חתה הכנסת שמיר, את דבריו ראש-הממשלה לשעבר יצחק רבין וציינת שהוא דגל בתפיסה מוטעית, הרי" ני אומר שאני מסכים אתך, אולי בדיעבד, כי אין חכם לאחר מעשה. אבל אם צריך לבחור בין מעברי המיתלה — והיא ראיה, מסרנו אותם בכבוד גדול — לבין שליטה על מקורות נפט שתינת לנו אי-תלות, עצמאות, אין כל ספק במה צריך לבחור. ואני אומר לכם את הדברים האלה גם בהקשר אחר, ודי לחכימא ברמיזא.

משה שמיר (בנא"י):

אנו רוצים גם את הנפט בגולן וברמאללה.

מאיר עמית (התנועה לשינוי יוזמה):

אני יודע שאתם רוצים הכול. זה מה שאמרתי קודם ולא מצא חן בעיניכם.

אבל אנו נמצאים במילכוד, אנו נמצאים בתוך תהליך שלום שקשה עכשיו לצאת ממנו.

גאולה כהן (בנא"י):

למה אתה רוצה לצאת מתהליך השלום? נצא מתהליך הנסיגה.

מאיר עמית (התנועה לשינוי יוזמה):

שבירת המשא-ומתן היום היא יציאה מתהליך ה" שלום. אפשר להתווכח על כך. נקלענו למילכוד בגלל צורת המשא-ומתן, כי היי כמה דברים שצריך היה להניח בצד, ואחד מהם הוא עניין הדלק.

יש לי טענות רבות על צורת ניהול המשא-ומתן. אני חושב, למשל, שעניין שאתה רמזת עליו על קצה הלשון, נושא הנורמאליזציה או תהליך הנורמאלי" זאציה, לא טופל בדרך הנכונה אלא בצורה דילטאנ" טית ושלומיאית. למעשה לא ייחסו לו חשיבות ב" קמפ-דייוויד. היו מומחים צבאיים, היו מומחי חוק, היו פוליטיקאים, אבל לא היה איש מעשה, איש כלכלה אחד, אשר ליווה את המשא-ומתן וחיווה את דעתו בעניין. נכון שהיום באים ואומרים: המצרים לא רצו. המצרים לא רצו הרבה דברים, ובכל זאת דחקנו בהם. לכך אני מייחס חשיבות יותר גדולה מאשר לדברים אחרים, כי המבחן האמיתי — ואני

חברת ג', ישיבה רס"ה
— הצעת סיעת בנא"י להביע אי-אמון לממשלה —

גאולה כהן (בנא"י):

אדוני הישוב-ראש, כנסת נכבדה, לא עליתי לכאן עכשיו לנמק מדוע צריך להביע אי-אמון בכלל, וב- נושא הנפט בפרט. העלינו כבר הצעה לסדר-היום בשבוע שעבר בנושא זה, וחברי חברת-הכנסת משה שמיר, העלה עכשיו את כל הנימוקים האפשריים. גם לא אנמק, משום שהפעם העוול בנושא הנפט לא רק נעשה אלא גם נראה, הייתי אומרת שאפילו נשמע — הוא זועק, הוא זועק מנתונים, הוא זועק ממס- פרים.

יש עוד סיבה עמוקה יותר מדוע אין צורך בני- מוקים, אלא להיפך, אלה שיצביעו אמון הם צריכים לנמק, אין צורך בנימוקים כי מה שנעשה היום הוא בכלל לא ראציונאלי. מסביב לחוזה השלום יש היום מצד אחד טראומה, פחד שלא לנגוע בו שמא כל עולמנו יחרב. כולנו עומדים היום בסימן חוזה הש- לום ואם, חס-יחלילה, רק ניגע במשיח זה, הרי אין גאולה לעם ישראל, חורבן. מצד אחד הטראומה, מצד שני האמונה המיסטית המשיחית שהוא יגאל אותנו.

עמד כאן חברת-הכנסת עמית ודיבר הרבה דברים אמיתיים, נכוחים, אבל גם הוא לא שם לב לדבר אחד. הוא אמר שאין יכולים לבודד את נושא הנפט מחוזה השלום, זה אסור. המצרים מבודדים כל הזמן כל נושא. הם עושים זאת כך בדברים לכאורה קטנים, שוליים, ולראש הממשלה בכלל לא נאה לעסוק בדב- רים הקטנים, הוא מדבר על הדברים הגדולים, על שלום, ומה חשוב אם קצת יותר ביוקר, קצת פחות ביוקר, פה רוצים קצת מעבר חד-צדדי ממצרים ל- עזה, פה רוצים לא לתת מעבר מאל-עריש לנאות- סיני אפילו לא בתעודת מעבר. כל אלה דברים קטנים, אנחנו עוסקים בשלום, דרך הבאת השלום. כבר קראתי בקריאת-ביניים שעד כה עדיין אין כלום מלבד נסיגה. עד כה חוזר ומדגיש סאדאת, וגם חליל, ששום דבר שיגרום לכך שההסכם הזה ייפסק באמצע — הוא לא יגרום לו. הוא, כמוכן, רוצה לקבל כל כמה שאפשר.

יש הרגשה שגם בבית הזה, גם בסיעת המערך, כנראה — אם כי כבר היה שם איוה פכחון בנושא זה וגם בד"ש — יש איוה פחד. לאט לאט כל העכ- ברים מתחילים לברוח מהספינה, שהם עצמם הצביעו בשבילה. אבל כל כאן יש הרגשה של סם משכר, משהו שקישט את הבית ואסור לנגוע בו. אם הממ- שלה מפחדת, זה ברור. הממשלה עומדת על תוהו, על כרעי תרנגולת. כל תמרון דורש תנועה, וכאשר הגוף אינו מלוכך, כשהוא מפורק, הרי כל תנועה קדימה, כל תנועה כזאת או כזאת, מפרקת את כל הגוף. אינך יכול לזוז ואחזה עומד במקום, כי אם אתה זו מתגלה כל הערווה, רואים שהמלך הוא ערום.

בפנים עושים המון תנועות, פלוני בכיסא זה, אלמוני בכיסא ההוא. מפני מה? כדי לא להתפרק. ומוכנים אפילו לשנות חוק יסוד: הממשלה, כדי שיהיו שני סגנים. אם באלון-מורה, כדי לקיים את ההתיישבות, זאת אומרת הציונות, צריך לחפש דר- כים חוקיות, שם יקוב הדין את ההר. אבל אם צריך את זה כדי למצוא עוד כיסא למישו, אפשר.

קארטר, לפיה התחייבתם להחזיר את סיני. כל ממשלה אחרת ממילא הייתה עושה זאת, כי אין מנוס מכך. תמורת שסקה זו קיבלתם את הסכמת סא- דאת להמשך השלטון הישראלי על הגדה, הרצועה והגולן ולחיסול זכות העם הערבי הפלשתינאי בשם תכנית האוטונומיה. עטפתם זאת במסך עשן של נור- מאליזאציה, חיבוקים, ביקורים, וקראתם לכך שלום אמתי. כיום כל הבניין הזה עומד להתמוטט; כי בדרך של רמיסת זכויות העם הערבי הפלשתינאי תוך הת- עלמות מהו; בדרך של מדיניות הסיפוח ו"ארץ-יש- ראל השלמה", שהיא דרכם המשותפת של הממשלה, "גוש אמונים" ומפלגת התחיה — בדרך זו הגעתם למבוי סתום, למשבר העמוק ביותר בשלטון ובחברה הישראלית. וכל כמה שתמשיכו במחזה הזה של השי- חות ירחק השלום ופשיטת-הרגל תהיה גדולה יותר.

כשם שהפשרה הטריטוריאלית של המערך פשטה את הרגל, פושטת עתה את הרגל תכנית האוטו- נומיה. ועולה ומזדקרת האלטרנאטיבה שהעלינו בהת- מדה, שאין דרך אחרת לשלום. כי כל המשבר העמוק שעוברת הממשלה, על כל השלכותיו על החברה היש- ראלית, מקורו בדבקות העיוורת באידיאולוגיה של סיפוח והחזקת שטחים והתנחלויות, מקורו בסירוב ה- ועשני להגיע להסכם עם העם הערבי הפלשתינאי ועם הנהגתו המוכרת — אש"פ — ולכבד את זכותו למדינה עצמאית בודה של ישראל. מדיניות הכיבוש ודחיית היד המושתת של העם הערבי הפלשתינאי לשלום צודק היא מקור הרעה, ההתדרדרות, פשיטת- הרגל הכלכלית, המשקית והמוסרית, היא היא המצ- מיחה את ההוראות הנפשעות לרצוח גם שבויי מל- חמה, כפי שהיה במבצע ליטאני. מדיניות זו היא המכרעת את פני החברה הישראלית ומאיימת בסכנת הפאשיסם הצומח, שעלול לאכול כל חלקה טובה.

בהודמנות זו אנו תובעים הקמתה של ועדת חקירה פארלאמנטארית שתחקור ותגלה מי הוא פושע המל- חמה האחראי למתן תדריכים לחיילים ישראלים לרצוח שבויים בלבנון.

ולסיום, ממשלת הליכוד מתפתלת ומתמרנת ומה היא לא עושה כדי להמשיך את שלטונה הקאטאסטרו- פאלי. אבל כל כמה שתגדילו את מספר סגני ראש הממשלה, כל כמה שתחליפו שרים ותתחלפו בכיסאות, וכל כמה שתחתכו בבושר החי של המוני העם, כפי שמבטיח לעשות ביתר שאת המיועד להיות שר האוצר חברת-הכנסת יגאל הורביץ — לא יועיל לממשלת הליכוד להיחלץ מהמשבר התהומי שאליו נקלעה. ממ- שלת הליכוד תלך, היא חייבת ללכת. ככל שתקדים ללכת, כן ייטב. אמון בוודאי אין לנו בממשלת הי- ליכוד, אבל לא מתוך נימוקיה של סיעת בנא"י, המז- דהה למעשה עם מדיניות הממשלה. על כן סיעת החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון תימנע מהצבעה קונק- רטית זאת, אך תמשיך לפעול לפילתה של ממשלת הליכוד ולמען תקום ממשלה שתעלה את ישראל על דרך השלום, רווחת העם והדמוקרטיה.

חירי' י. שמיר:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת גאולה כהן, ואחריה — לחברת-הכנסת אבנרי.

חוסר נפט יכול לסכן את שתי גדות הירקון. לכן אני פונה בהכנסת לא להרים יד לאמון בממשלה שבעצם איבדה את האמון בעם ישראל.

הי"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחברת הכנסת אבנרי, בשם סיעת מחנה שלי, ואחריו — לחברת הכנסת כהנא, בשם סיעת פועלי אגודת ישראל.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשנת 1931 נערך כה הצבעת אי אמון בפארלאמנט של פרוסיה, והי מפלגה הקומוניסטית הגרמנית הצביעה יחד עם המפלגה הנאצית כדי להפיל את הממשלה הסוציאליסטית-קראטית של פרוסיה. לדעת ההיסטוריונים, זו היתה נקודת המפנה לעליית הנאצים לשלטון. הדוגמה הזאת חייבת לשמש אזהרה חיה לכל אדם, בכל מקום בעולם, כאשר סכנת הפאשיזם עולה באופק. אנחנו לא נצביע יחד עם המפלגה שהגישה את הצעת אי אמון, לממשלה מפני שהיא בעינינו המפלגה הפאשיסטית הישראלית; לא נצביע עמה אפילו כדי להביע אי אמון לממשלה שאנחנו ממנגדים לה תכלית התנגדות, מפני שזוהי עדיין ממשלה דמוקרטית. לכן נימנע הפעם מהצבעה. הפאשיזם לא יעבור בארץ. נפגוש אותו בכל מקום שבו הוא מופיע: כאשר הוא מופיע באיטליה פארלאמנטרית — נתנגד לו באיטליה פארלאמנטרית; אם ברחוב — ברחוב, וכאשר הוא מאיים עלינו יום יום ברצח ובאלימות — ייתקל בקיר ברזל.

אדוני היושב-ראש, העילה להצעה הזאת מגוחכת בעליל. בשנת 1967 יצאנו למלחמת מגן. אני הצביעתי בעד המלחמה הזאת. יצאנו למלחמת מגן כאשר מנהיגינו הכריזו שאנו יוצאים להגן על מורדתנו ואין עניינו נשואות לכיבושים. במהלך המלחמה הזאת נפלנו בידינו שטחים, ובשטחים אלה היו לא רק בני-אדם, כי אם גם אוצרות טבע. שטחים אלה נתונים בידינו כערוכה עד להשגת השלום. מעולם לא היו השטחים שלנו; מעולם לא היה הנפט שלנו. הנפט שעליו מדובר כאן, בדיון זה, איננו נפט שלנו, הוא נפט מצרי, היה תווה ויהיה.

באה הסיעה הזאת, בנא"י, ואמרת: יש לנו הזכות לשדוד את הנפט הזה לטובת כלכלתנו. אני שואל: מדוע הנפט הזה דווקא? מדוע לא תציע סיעת בנא"י שנכבש את כוויית, למען כלכלת ישראל? מדוע לא נכבש את סעודיה? מדוע לא נכבש את איי ראן, את בחריין, את קטר ואת לוב? במה שונה הנפט של סיני המצרית מהנפט של כל מדינה ערבית אחרת? אם מותר לנכבש ולשדוד, מדוע דווקא את הנפט של המצרים? הרי כל זאת אינה אלא אמתלה לחבלה בחוזה השלום, שסיעה זו מתנגדת לו בתכלית. אם יעלו מחר בעולם מסחרי הודים, תציע הסיעה הזאת שלא לקיים את הסכם השלום מפני שהפקרנו את שדות הדיג בברדאויל. אין גבול לתחבולות ולי המצאות של אותם אשר כל כוונתם היא למנוע שלום, כאשר הם מבינים — כפי שלצערי אינה מבינה הסיעה הקומוניסטית כאן — ששלום במגור אחד מוכרח להביא לשלום בשאר המגורים, וכשם שהחזרנו את סיני למען השלום נחזיר את הגדה המערבית ואת

מעולם לא היה ראש שהיו לו שני סגנים. הייתי אר-מרג ש כאשר ראש אחד לא מתפקד, דרושים שני סגני ראש. בזה הכול מותר, אפילו לשנות חוקים.

אם הממשלה מפחדת מפני שהיא עומדת על כרעיה תרנגולת, הרי זה מובן. אבל מדוע מפחד הכית? דיברתי עם רבים מחברי הכנסת, גם מהמערך, גם מדי"ש, גם מהליכוד, גם מחברי בחירות אתמול, וכולם יודעים את התוצאות, כולם יודעים שזה אטון, אבל איך שהוא אין להם כוח, הם מנוטרלים מלעשות משהו. אלה חוששים פן יגידו שאנחנו הפרנו חוזה השלום, אחרים אמרו: הקו האדום שלנו הוא יהודה ושומרון. הם לא די מפוכחים לראות את הקשר, לראות את שקו אדום עובר גם בסיני וגם בנפט. כל אחד מסיבה משלו מפחד. אני שואלת את הבית: איפה הקו האדום? מתי נגיד "די"? מתי נגיד "עד כאן"? מתי אם לא בנושא כזה, שהוא כבר דורש לא רק חשבון-נפש פוליטי, אלא רק חשבון-נפש מוסרי, אלא גם חשבון-כיס, פשוט, חשבון כלכלי, פשוט, חשבון-בון, חשבונאות פשוטה, שאנחנו יודעים שבמקרה הטוב סאדאת בעצם ישתלט על חיי הכלכלה שלנו? אם ירצה — ימכור נפט; לא ירצה — לא ימכור; ירצה — ימכור במחיר כזה; ירצה — ימכור במחיר אחר. הערבה שלנו ארצות-הברית, כמו שאמר חז"ל: ערבך ערב צריך. אותו ערב שלנו עצמו צריך ערבות, ארצות-הברית עצמה אין לה נפט, גם אם לא תרצה להפטר התחייבות, וזה עוד ספק גדול, כי אנחנו יודעים שמפירים גם הסכמים חתומים שבחתומים. שלא לדבר כבר על נסיון אנטישמי, שקראתי עליו בש"בוע שערב, שאם יהיה להם קר יאמרו: היהודי אשם. כבר לא הישראלי, היום אין כבר ישראלי, אלא ציוני ויהודי. ואם המכונית בארצות-הברית לא תזווג מחוסר דלק — היהודי אשם.

אנחנו צריכים להזהיר מפני גל רציני של אנטישמיות על רקע מחסור בנפט בעולם. הבית צריך לחוש בזה. אבל בכלל איבדנו את התחושה למה שקורה ליהודי בברוקלין או בקאמצ'אטקה. כבר איבדנו את התחושה הטבעית שהיתה כל-כך אופיינית לעם הזה.

אני רוצה לפנות אליך, חברת-הכנסת ארנס, מתוך כבוד למה שכתבת, מתוך הודות עם מה שכתבת, ומתוך הערכה אישית אליך. כתבת — והדברים כתובים שחור על גבי לבן — שזאת תהיה התאבדות, ממש התאבדות לאומית, אם לא יעגנו בחוזה לפחות אותם תנאים שאתה התנית במכתב שלך. זה לא קיים היום. אתה יודעת את זה. אתה יודעת זאת פחות כפרוי-פסור ארנס ויותר כמי שעומד בראש ועדת החוץ והבטחון. האם תרים יד לאותה התאבדות לאומית שמפניה הוזהרת, ובצדק, ושעוררה רבים לפקוח עיניים? איני פונה רק אליך, אישית; אני פונה לכל חברי שגם להם איזה קו, איזה גבול. לא האמנתי שאעמוד פה ואדבר על הנפט. אמנם אמרתי בפעם שעברה שמסיני ייצא תורה ואנחנו יכולים לייצא נפט, בעוד כמה שנים — גם קמח וגם תורה. הנפט חשוב כיום לא רק בשביל ארץ-ישראל השלמה אלא גם בשביל כל אלה הרוצים שהשלום יהיה שלם. גם בשבילם חשוב הנפט. מה שכתבת הוא נכון —

בכך שאפילו הבטחה כתובה וחתומה עלי-ידה אין היא יכולה לבצע. המשחק המכוער סביב קיום ההסכם הקואליציוני, שאנו עדים לו בימים האחרונים, הוא הוכחה נוספת להעדר אמינותה של ממשלה זו. ועל כן לא נותר לנו אלא להביע לה אי-אמון.

אחרי תשובותיו של שר האנרגיה והתשתית בש"בוע שעבר על הצעה לסדר-היום בעניין העברת בא"רות הנפט למצרים, העברה המתקרבת ובאה, מול העובדה שאין בידינו שום הבטחה ברורה לאספקת נפט, אחרי הדברים שנאמרו לפני שבוע, לא נותר לי אלא להביע אי-אמון לממשלה גם בנושא זה. השר הציג את הדבר כאילו רק מתוך התנגדות להסכם קמפ-דייוויד הננו מעלים בעיית הנפט. ולאמיתו של דבר מי שעקב אחרי דבריו של שר האנרגיה והתשתית במשך התקופה מאז הסכם קמפ-דייוויד ועד היום בקשר לשאלה זו, מוכרח להביע פליאה על כך ששר האנרגיה והתשתית איננו מוכן להודות ש"הוא מודאג, או שהוא צריך להיות מודאג, ואיננו סבור שיש צורך בדיון מעמיק ובמחשבה מחודשת בקשר לבעיית הנפט.

אזכיר רק שני דברים. השר מודעי חור ביום ה' א' בניסן תשל"ט, 19 במאוס 1979, מארצות הברית, ובראיון שנתן בשדה-התעופה הביע שביעות רצון מן ההסדרים שהושגו בנושא הנפט. הוא אמר שהסדרים אלה עולים על התקוות הטובות ביותר שלו. ביום 25 במאי אמר שר האנרגיה והתשתית: "אם מסמך כתוב הוא גם עובדה פיסית, מובטחת לנו אספקת הנפט המצרי גם בעתיד בכמות שווה לזו שאנו מפיקים מהבארות באזור א-טור."

אם משווים את האמירות הללו למה ששומעים בשביעות האחרונים, בכלל זה הצורך שראש הממשלה בפגישתו עם הנשיא סאדאת יעלה את שאלת הנפט, הרינו יודעים מתוך ניסיון שכמו לגבי כל שאלה המועלת בין ראש הממשלה ובין נשיא מצרים אנו שומעים אחרי-כך שהדברים הוסדרו ברוח הטובה ביותר, אבל אחרי ימים ספורים אנו עדים לכך שהכול עורבא פרח. שום דבר לא הוסדר, שום דבר אינו קיים. ואנו עדים במשך השבועות האחרונים והימים האחרונים, וגם היום הזה, להתרוצצות הקיימת, לביווי, כיצד אנו מגסים עוד ברגע האחרון להציל משהו. מסופקני אם נסיונות אלה להגיע לאיזה הסדר עם מצרים בעניין הנפט ישאו פרי כל-שהוא ואם לא נצא מקופחים לגמרי בשאלה זו.

נדמה לי שמצב זה תובע הבעת אי-אמון לממשלה, נוסף להבעת הדאגה הגדולה. ולכן אצטרף להצעת אי-האמון שהועלתה כאן.

ד"ר/ר י. שמיר :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלונה, בשם התנועה לזכויות האזרח, ואחריה — לחברת-הכנסת האזרח, בשם סיעת המפלגה הליברלית העצמאית.

שולמית אלונה (תנועה לזכויות האזרח):

אדוני הוישב-ראש, חברי הכנסת, לא לחינם הלך זרזיר אצל ערב. שמענו מי עוד הצטרף להצעה של האנשים האלה שהציעו את הצעת אי-האמון.

רצועת עזה למען השלום. אם הממשלה הזאת לא תעשה זאת, תעשה זאת הממשלה הבאה. אם הממשלה הבאה לא תעשה זאת, גם היא תיפול, כפי שתיפול הממשלה הנוכחית.

בדבר אחד צודקים בעלי ההצעה: חוזה השלום הזה לא יחזיק מעמד אם הממשלה תמשיך לחבל בו כפי שהיא עושה עכשיו. מצרים תחכה עד שת"קבל בחזרה את מחצית סיני או את כל סיני, ואחרי שנהחזיר את כל סיני תועמד לפנינו הבעיה בכל חומרתה. האם הסכם השלום יעמוד כאשר ממשלת ישראל אינה מקיימת, ואינה מתכוונת לקיים, את הדברים שהיא חתמה עליהם? החוזה מדבר על הזכויות הלגיטימיות של העם הערבי הפלשתינאי, על ממשל עצמי לעם הערבי הפלשתינאי, כשלב מעבר למסירת הריבונות על הגדה והרצועה. כאשר מני וגמור עם הממשלה הזאת שלא לקיים את הכלול בהסכם ולעשות אותו פלסטר, ייתכן מאוד שממשלת מצרים תיארז בסבלנות במשך שנה-שנתיים, עד אשר תקבל בחזרה את כל סיני. ההסכם לא יחזיק מעמד אם לא נקיים אותו במלואו.

מובן מאליו, אדוני הוישב-ראש, שלא נביע אמון בממשלה זו ולא נצביע בעדה גם היום. אני מוכרח לומר שהממשלה הולכת לא רק מדחי אל דחי כי אם גם מגיחוך לגיחוך. איז פרשה יותר מגוחכת מפרשת שר הפנים, המשטרה והאוטונומיה הנוף. שר הפנים, העוסק בענייני חוץ, הפועל בחוץ-לארץ בישיבת עתור נאים. שאלו אותו שאלה שכל אדם מישראל, בהור פיעו בכל מקום שהוא בעולם, נשאל: האם אתם מוכנים לנהל משא-ומתן עם המנהיגות המוסמכת של העם הערבי הפלשתינאי? על שאלה כזאת משיבים הישראלים בתירוצים המוכרים — האמנה הפלשתינאית, הטרור וכו'. ואז, בצורה בלתי נמנעת, נשאלת השאלה: האם כל זה ישתנה, תנהלו משא-ומתן עם המנהיגות המוסמכת של העם הערבי הפלשתינאי, ש"היא אש"פ? אדם סביר, אדם שאינו רוצה לשים עצמו כאידיוט גמור, נאלץ להשיב כפי שהשיב שר הפנים: אם כל זה ישתנה, נשקל, לפחות, את שינוי עמדתנו. זה מובן מאליו. זוהי תשובה הגיונית. זוהי תשובה מינימאלית. חוור האיש הביתה ונתקל בתגובה דבילית של הממשלה, ההופכת לגוף מגוחך — ממ"שלה בלי ראש ובלוי רגליים, בלי לב ובלוי ידיים, ממשלה בלי גוף, ממשלה ערטילאית.

לממשלה זו, אדוני הוישב-ראש, בוודאי לא נביע אמון. לכן אין לנו ברירה אלא להימנע מהצבעה זו.

ד"ר/ר י. שמיר :

רשות הדיבור לחברת-הכנסת כהנא, בשם סיעת פ"ר עלי אגודת ישראל, ואחריה — לחברת-הכנסת אלונה, בשם סיעת תנועה לזכויות האזרח.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):

אדוני הוישב-ראש, כנסת נכבדה, חוסר אמינותה של הממשלה הנוכחית הוא גדול. אני אפילו מפקפק אם אפשר לדבר על ממשלה. יש שרים, אבל אם יש מוסד הקרוי ממשלה, אם הוא מתפקד, מסופקני מאוד. וחוסר אמינותה בא לידי ביטוי גלוי

התפשי. ישראל חייבת להבטיח לא רק שיימכר לנו נפט — ואני מקווה שמצרים תעמוד בהתחייבותה — אלא שגם יימכר במחירים כאלה שנוכל לעמוד בהם.

שדה עלמה, שאנחנו עומדים לפנותו, יש לו פוטנציאל ייצור עצום של גידול לפי כל התחזיות. לכן מותר היה לצפות שנושא זה של אספקת הדלק מן השדות המפונים יעמוד במקום הראשון בדיננים שבינינו לבין מצרים. זה לא עניין המכבסה בנאות-סיני; זה לא גן הירק; זה לא הרכב משמרות הפי"עניין הדלק צריך להיות נושא מרכזי ולא עניין למחנות אביריות.

הממשלה טיפלה בכל הנושא הכלכלי של מגזר תהליך השלום כאילו היה נושא טמא שלא נאה לטפל בו. ולמרבה הפלא, נושא הדלק הושאר לסוף התור, לרגע האחרון ממש. הרי זה עניין קיומי לישראל, כי לא נוכל לעמוד בחרם הנפט אם חלילה יתחדש. גם לא נשמח לממש את ההבטחה האמריקנית. יהיה זה יום שחור לישראל כאשר נגיש לארצות-הברית לפרעון את השטר שחתמה עליו לספק לנו דלק. והנה, עד הרגע האחרון ממש, לא זו בלבד שמצרים טרם הסכימה למחירים שבהם נקבל נפט אלא שהיא עו"דת על כך, חוזרת ועומדת, שחגבה מאתנו את המחיר המאקסימאלי, את מחיר השוק החפשי של רוטרדאם. לא נוכל לעמוד בתנאים. לא יהיה לנו במה לקנות את הנפט הזה שאנחנו מחזירים אותו. הנושא חשוב איפוא, אקטואלי, ומעיד על כך שלא נעשה בו אותו טיפול שצריך היה לצפות לו לגבי מגזר חיוני כל-כד.

עם זאת אמנע מהצבעה, גם מפני שאנו עומדים ברגע קריטי של משא-ומתן וצריך לאפשר לממשלה למצות את התהליך, גם מפני שאינני מקבל את ההנ"מקה של המציעים את הנושא היום. לפיכך, כאמור, אמנע.

ד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יגור, בשם סיעת יעד, אחרון המשתתפים בדיון זה.

אסף יגור (יעד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת אי-אמון רודפת את רעותה, אך בעצם לא בזה מתמקדת ה"בעיה. הסימפטום של הממשלה הוא "טשטש"ת. חוזה שהיה יכול להיות טוב איבד הרבה מערכו בדרך המשא-ומתן. בנושאים של שדות-התעופה, פיתחת-רפיח, הרצועה מאילת לשארם-א-שייח, ובסוף הנפט — היו הדברים יכולים להיות שונים, חייבים היו להיות שונים.

לבי כנגד ויתור על הנפט, אבל המציאות כופה את המהלכים זה אחרי זה. זוהי מעין דינאמיקה של החיים שאי-אפשר לנתק אותה באמצע.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נשמעות לאח-רונה הצעות מרבינות: מים מאסואן, נפט מהסואץ, אבל אנחנו רצינו שלום ולא שממה. חברי הכנסת, אני רוצה לשאול את עצמנו: למה אי-אפשר להב-טיח את אספקת הנפט כאשר אומרים שיהיה שלום?

אין ספק שהממשלה הזאת איננה ראויה לאמון. היא מוכיחה שהיא איננה מייצגת ואיננה ממשלה, שהרי שום ממשלה אינה קונה את מקומה על-ידי כך שהיא עושקת דלים, על-ידי כך שהיא מנשלת אביונים, על-ידי כך שהיא פוגעת באנשים החלשים ביותר וקונה את הכיסאות והשררה בכסף ובזכויות יסוד של בני-אדם. ממשלה כזאת יש לגרש ככל האפשר מהר ובכל דרך דמוקרטית נתונה.

למרות האמור אינני מוכנה בשום אופן וצורה להשתתף באיוה מעשה פוליטי, באיוו הצבעה — הגם היא מעשה פוליטי — בעניין שיזמה הקבוצה הנק"ראת בנא"י, קבוצה של מתנה אלים, פוגע, הרסני ומבטל כל חוק, משפט וצדק; קבוצה שמכריזה ועושה לנישול אנשים על בסיס גזעני מובהק, שהרי אילו היה מדובר באדמותי שלי בגדה המערבית, בוודאי שלא היו מעזים לקחתן או לפלוש לתוכן, כי אני שייכת לעם מתנשא, לעם טהור, לעם נבחר. ואילו מי שאינו שייך לעם זה לא חל עליו אפילו דין של גר ותושב, משמע שהוא במצב הטוב גבעוני חיטב עצים ושואב מים, ובמצב הפחות טוב — יש לנהוג בו כבעשרת העממים וכבעמלק.

עם קבוצת אנשים זו אסור לקיים מגע, ואסור להצטרף למעשיה. ההיסטוריה הוכיחה שקבוצות כאלה הביאו רק להרס ולפגיעה בעם הערבי וגם בעמנו על-ידי הקנאות, על-ידי ההתנשאות ועל-ידי הבר-יונות. לכן אינני מוכנה להצביע אתם בעד אי-אמון לממשלה, שבוודאי חייבת ללכת, כי אין לה בסיס לבד מהבסיס של קניית מושבים של חברי אגודת ישראל בכנסת, ארבעה קנאים שיושבים פה וחמישי ששמענו דבריו עכשיו; ממחנה זה קונים בכסף מלא של משלמי המסים ובזכויות יסוד של ציבור הנשים את מושבם ואת קולותיהם.

אנו נמצא דרך שממשלה זו תלך, גם אם דבר זה יימשך. אין בשום פנים ואופן לתת יד לקניית הכוחות והקולות הפאשיסטיים שאנו שומעים בבית הזה.

ד"ר י. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת האוזנר, ואחריו — לחבר-הכנסת יגור, אחרון המשתתפים בדיון זה.

נדעון האוזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, למרות הפיתוי הרב להרחיב את הדיבור אפילו במסגרת הזמן המ-צומצמת אגביל את עצמי לנושא שלגביו הוצעה הצעת אי-האמון.

מאז חתימת חוזה השלום עם מצרים חלו שינויים עצומים בנושא הדלק. ראשית, מחירי הנפט האמירו ב-50%—60% לגבי מכירות חוזיות וב-100% לגבי מכי-רות בשוק החפשי; שנית, יצרני הנפט מוסיפים לאיים בצמצום האספקה; שלישית, ברית-המועצות כמעצמת-על נכנסת והולכת למעגל יבואני הנפט בעולם. זאת ועוד: מצרים היא חברה פעילה באיגון מייצאי הנפט הערביים ואיגון זה הוא גורם מרכזי באופ"ק להעלאת מחירי הנפט. הוא משפיע על מחירי השוק של אופ"ק, וממילא על המחירים המאמרים בשוק

עד הלום, אבל מאחר שהכול קשור כבעיסקת חבילה אינני מוכן לפגוע כהוא זה בסיכויי השלום שאני עוד מאמין כי בוא יבוא. הייתי מצפה שהממשלה מצדה, בסוף הדיון — כפי שנשמעו הדברים מקצות הבית — תיטול יזמה ותדחה את הו'סטות לתאריך הקובע של הסכמי השלום ותבטיח לישראל נפט בכמות וב- מחירים הדרושים לנו.

הד"ר י. שמיר :
אנו ניגשים להצבעה.

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
נא למנות.

הד"ר י. שמיר :
נמנה. אבחר שני מונים, למעשה צריך כבר שלו- שה מונים. בגלל המצב המיוחד הזה אבחר שני מונים : אחד מן הנמנעים ואחד מן המצביעים נגד ההצעה, כי יש רק שלושה מצביעים בעד הצעת אי-האמון. אני ממנה כמונים את חברי הכנסת אמנון לין ומשה עמאר.

הצבעה

אמוז לממשלה	—	3
נגד	—	53
נמנעים	—	38

הצעת סיעת בנא"י להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלה.

מדוע לא היתה אפשרות להסכים על כמות קבועה לחמש-עשרה או לעשרים שנה, כאשר היינו כמסא- ומתן חפשי, פתוח, גלוי ? כיצד קרה ששכחו להסדיר את עניין המחיר ? והלא המחיר קובע את היקף ה- כמויות ואת היכולת שלנו להשתמש בנפט הזה. הכול כמו בעניין המכבסה האומללה והנשכחת של גאות- סיני.

רציתי מאוד שהממשלה מצדה תודיע היום כי היא דוחה את הו'סטות שהיא עצמה יזמה. הממשלה עצמה הקדימה בחודשיים את תאריך מסירת שדות עלמה. עד שלא ייקבעו הכמויות והמחירים איננו מחזירים שדה זה — כך רציתי בלבי שהיום ייאמר דווקא על-ידי הממשלה עצמה. מדוע צריך לעשות ז'סטות ולהקדים מסירת שדות הנפט בעלמה קודם התאריך שנקבע בחוזה ? מה הטעם בכך ? מה ה- הגיון ? מה אצה לנו הדרך ? מדוע מודרנים להיפטר מהשדות האלה ? במה הם כל-כך מוזיקים לנו ?

אדוני היושב-ראש, תמוהה הדרך שבה נוהל המ- שא-ומתן מראשיתו ועד עצם היום הזה. לעתים אני תמה פעם נוספת איו עבודת מטה געשתה לפני ש- חתמו על הסכמי השלום והחוזים הקשורים בהם. את עניין הנפט לא הסדירו ; את נושאי סאנטה קאתרינה לא פתרו ; את הסדרי שדות-התעופה והסדרי הנחיתה שכחו. האם דין סיני כולו כדין מדינת ישראל כו- לה ? כדין אותה מכבסה נשכחת של נאות-סיני שנש- כחה בטעות ?

רציתי להביע היום אי-אמון על הדרך שבה נוהל המשא-ומתן ועל המצב שהביא לכך שהדברים הגיעו

ד. חוק יסוד : הממשלה (תיקון מס' 2) *
(קריאה ראשונה)

השר מ. נסים :
— — את הצעת החוק עמד להביא ראש הממ- שלה, אלמלא היה נאלץ, ממש ברגע זה, ללכת לפ- גישה דחופה, ולכן נתבקשתי על-ידו להביאה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה) :
אבל למה לא שר המשפטים ?

השר מ. נסים :
הממשלה מבקשת מהכנסת לאשר בקריאה רא- שונה, שנייה ושלישית את התיקון המוצע לחוק יסוד : הממשלה.

כידוע על-פי חוק יסוד : הממשלה, יכול שיהיה בממשלה סגן ראש ממשלה אחד. וכך נקבע הדבר בחוק יסוד : הממשלה, בסעיף 5(ג) : "שר יהיה ממונה על משרד, אולם יכול שיהיה שר בלי תיק ; אחד השרים יכול שיהיה סגן ראש הממשלה."

ובכן בדעת הממשלה לקבוע שני סגנים לראש הממשלה, והדבר איננו בגדר חידוש או סוד. אין אנו רואים כל פגם מכל סוג שהוא בקביעת שני שרים

הד"ר י. שמיר :
אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום : חוק יסוד : הממשלה (תיקון מס' 2), תש"ם—1979 — קריאה ראשונה. את החוק יביא השר נסים.

(קריאות : למה לא ראש הממשלה ? למה לא שר המשפטים ?)

שרלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח) :
למה לא שר המשפטים ?

אורי אבנרי (מחנה שלי) :
האם שר המשפטים התבייש ?

הד"ר י. שמיר :
זה בידי הממשלה. אבקש מחברי הכנסת או לשבת או לצאת. בבקשה, השר נסים.

השר מ. נסים :
אדוני היושב-ראש, כנסת ובכדה, — —

מאיר עכאית (התנועה לשינוי ויזמה) :
נעשית האיש החוק בממשלה.

עדלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):
אתה לא חושב שזו בדיחה?

השר מ. נסים:

התיקון המוצע עתה אומר: "בסעיף 5(ג) לחוק יסוד: הממשלה, המלים "אחד השרים יכול שיהיה סגן ראש הממשלה" — יימחקו, ואחריו יבוא: "ד) אחד או שניים מהשרים יכולים להיות סגני ראש הממשלה."

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לשם הכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

יעקב זיאק אציר (המערך):

זה הנאום הקצר ביותר שיהיה לך.

הי"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנו ניגשים לדיון, ועדת הכנסת הקצתה שעתיים לדיון זה. רשות הדיבור לראשון הנאמים חברי-הכנסת יעקבי.

יחי שריד (המערך):

אנו רוצים לדעת מי יהיה הסגן הראשון.

הי"ר י. שמיר:

יתקיים דיון ותוכלו לשאול כל שאלה.

עדלמית אלוני (תנועה לזכויות האזרח):

באמת, מקפחים את הספרדים, מקפחים את הנשים — — —

גד יעקבי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, "חוק ארליך" המוצע כאן היום, המכונה חוק יסוד: הממשלה (תיקון מס' 2), אינו אלא נסיון להגשמה מלאכותית לממשלה שנפחתה זה מכבר את נשמתה הציבורית, וזאת תוך התעלמות ממהותו של חוק יסוד, לצרכים אישיים וקואליציוניים. לכפוף את עקרונותיה וחוקיה היסודיים של המדינה לשיקולים קואליציוניים חולי-פנים הוא מעשה גלוי של דוגמה אנטי-ממלכתית ואנטי-ציבורית.

במקום שינוי זה טוב היה אילו הממשלה היתה מגלה אומץ-לב ואחריות ומגשימה את סעיף 22(א) באותו חוק, שבו נאמר: "הממשלה רשאית להתפטר; משהחליטה על כך, יגיש ראש הממשלה את כתב התפטרותה לנשיא המדינה". או, אם סעיף זה אינו נראה לממשלה, שמה יעשה ראש הממשלה את מה שמתחייב מן המצב שאליו הביאה ממשלה זו את המדינה ויגשים את סעיף 23(א) בחוק יסוד: הממשלה, שבו נאמר: "ראש הממשלה רשאי, לאחר שהודיע לממשלה על כוונתו לעשות כן, להתפטר על-ידי הגשת התפטרות לנשיא המדינה. התפטרות ראש הממשלה — כהתפטרות הממשלה."

חברי הכנסת, מה קרה בעצם? התפטר שר החוץ. כל מה שצריך היה לעשות הוא למנות שר חוץ חדש. אלא שראש הממשלה החליט, כנראה, שיש להעביר את מר ארליך ממקומו כשר האוצר, ומר ארליך אינו מוכן, כנראה, להיות סתם שר בלי תיק, ולכן הח-

לכהונת סגן ראש הממשלה. אין בכך גם כל פגם קונסטיטוציוני. היפוכו של דבר, יש יסוד להאמין שהאפשרות הזאת, שתיפתח על-ידי החוק, היא בכור-זה לתרום תרומה חיובית לעבודתה של הממשלה.

חייקה גרוסמן (המערך):

לשם מה יש צורך בזה? מה המטרה?

השר מ. נסים:

אמרתי מה המטרה — כדי שיהיו שני סגנים לראש הממשלה.

(קריאות)

אמנון רובינשטיין (התנועה לשינוי ויזמה):

אולי כדאי שכל השרים יהיו סגנים.

מרדכי זירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

כן, כל אחד יהיה סגן ראש הממשלה.

(חברי-הכנסת ז. כץ, קורא קריאת-ביניים)

השר מ. נסים:

אני מסתכל על סיעת המערך ורואה את ההתבדחות. זה ממש נוגע ללב.

זאב כץ (המערך):

אדוני היושב-ראש, אפשר לשאול שאלה?

הי"ר י. שמיר:

יהיה דיון, וכל אחד יוכל להתבטא.

יחי שריד (המערך):

אנחנו רוצים, פשוט, לשאול מי יהיה סגן ראשון ומי יהיה סגן שני.

השר מ. נסים:

איננו רואים כל פגם בכך. זה יכול לתרום תרומה חיובית לעבודת הממשלה. והממשלה גורסת שאמנם ראוי לתקן כך את החוק.

מנחם הכהן (המערך):

אולי כדאי שיהיו שני סגנים — תאחד אשכנזי והשני ספרדי.

(צחוק באולם)

אהרן אילמריץ (הליכוד):

מה אתם צוחקים? זה פאטנט שלכם. זה פאטנט שלכם.

הי"ר י. שמיר:

רבותי, אבקש שקט. נא לאפשר לשר נסים להמשיך בדבריו.

השר מ. נסים:

הרי אמרתי כבר: אני רואה את ההתבדחות של המערך — — —

(קריאות מספלי המערך: איך אתה רואה?)

(חברי-הכנסת ז. כץ, קורא קריאת-ביניים)

הרי אתם אבי אבות התיקונים לחוקי יסוד. מי תיקן את חוק המעבר דאו, שיהיו שני סגנים לשר? מי הביא את הצעת החוק ההיא, אם לא אתם?

עיקום ועיוות מבנה הממשלה לצרכים קואליציוניים ואישיים, הכספה צינית של חוק יסוד לצרכים חולפים, הם נדבך נוסף בסדרת מחדליה וכשלונוניה של הממשלה.

יש להתזיר הצעת החוק לממשלה ולהתזיר את המאנדאט של הממשלה לכנסת ולעם.

היו"ר ע. ארבל-אלמוזלניו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אולמרט, ואחריו — לחבר-הכנסת עמאר.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אי-אפשר להתעלם מהנסיבות הציבוריות והפוליטיות המיוחדות שהביאו ליזמת החוק שהועלה היום בכנסת. אין לי שום כוונה לטעון לפני הכנסת שהמתכונת המוצעת היום בהצעת התיקון הזו היא בהכרח מתכונת אידיאלית להרכב הממשלה. אבל אני מוכרח להודות, גברתי היושבת-ראש, שאני לא מכיר בדיק מתכונת אידיאלית כזאת. זה נסיון להצטעע לומר כאילו זו הפעם הראשונה בתולדות מדינת ישראל שהוצע חוק המשנה את הרכב הממשלה או מתכונת פעולת הממשלה בהתאם למצב פוליטי, איוו שהיא הצעה של הממשלה בסיטואציה הזאת. כל הרכב הממשלה, כל חלוקת המשרדים בה, מושפעים מן המציאות הפוליטית הזאת. אני חושב שבנתונים הללו השאלה שהיתה צריכה להישאל היא לא האם זה איוו שהוא רעיון אידיאלי, כי זה לא רעיון אידיאלי, אלא השאלה היא האם במתכונת של הממשלה הנוכחית, בקונסטלצציה שנוצרה, יש הצדקה להרכב הזה ולכהונתו של חבר-הכנסת שמתח ארליך כסגן ראש ממשלה. על-פי מיטב שיפטי התשובה היא בהחלט חיובית, גם אם אף אחד לא יוכיח לי שזוהו ההרכב הטוב או האידיאלי ביותר מבחינת חלוקת התפקידים במצב אופטימאלי, כי איני יודע בדיק מה זה מצב אופטימאלי במבנה חלוקת התפקידים.

אני מוכרח לומר שכאשר אני שומע את דברי הלהט של חברי חבר-הכנסת יעקבי ושל אנשי המערך, אז הואיל ויש לגו כבר קצת נסיון גם בחילופי שלטון וכדי להיות זהיר אני רוצה להציע לו שיקח בחשבון שקיימת אפשרות — אני מקווה רחוקה, הרבה פחות קרובה ממה שהוא חושב — שאני אוכל לצטט אותו בכנסת הבאה, או אולי בעוד שתיים או שלוש כנסות. אז לאט לך. לאט לך.

משה שחל (המערך) :

תרשה לי — — —

אהוד אולמרט (הליכוד) :

בתנאי שזה יהיה חד-פעמי.

משה שחל (המערך) :

לא צריך להמתין, כי אפשר לצטט מה שאתם אמרתם באותו נושא ובאותו עניין — — — זה ישנו בכתובים.

אהוד אולמרט (הליכוד) :

אני מודה לך על קריאתי-הביניים. היא לא במקרה נאמרה בטון מינורי ושקט.

ליטה הקואליציה לאנוס את חוק יסוד : הממשלה, אחד מחוקי היסוד הקונסטיטוציוניים של מדינת ישראל. האם באמת ובתמים לא יכול מר ארליך להיות שר בלי תיק, והוא חייב להיות סגן ראש הממשלה בלי תיק, ולשם כך צריך לשנות את חוק יסוד : הממשלה ? האם עקרון האחריות המשותפת של הממשלה אינו מחייב להסיק מסקנות כאשר המיועד לשר האוצר מודיע, בצדק, שהגענו לסף של שואה כלכלית ? האם אלמלא פעולתה של הממשלה הנוכחית היה צורך ב"הצלה" מפני שואה כלכלית ?

וכי מה היו בעצם התהליכים שקדמו למהפך ? שופר המאזן המסחרי, נבלמה האינפלצציה, המשק עבר לתהליך של יציבות וראשית צמיחה מחודשת. אבל מה גליו על מר ארליך ? והרי אתם יודעים כי לא ארליך לבדו הביא את האינפלצציה ל-225% מאז קמה הממשלה הזאת, ולא הוא לבדו הביא את חוב המדינה ל-20 מיליארד דולר, ולא הוא לבדו כמעט הכפיל את הגרעון במאזן המסחרי. הרי יש אחריות משותפת של הממשלה, על-פי חוק יסוד : הממשלה, אותו חוק עצמו שהיום אתם באים להציע את שינויו. והיכן היא האחריות המשותפת הזאת, אדוני ראש הממשלה הנעדר מכאן ושהוא אמון כל כך על יסודות הקונסטיטוציה של מדינת ישראל ?

מצב זה, המצריך הצלה מפני שואה, איננו תוצאה שהיתה בלתי נמנעת. הוא לא היה תוצאה של כוח עליון. הדברים יכולים היו להיות בהחלט שונים. כל מה שצריך היה לעשות הוא להמשיך במגמת ששררו במשק בשלוש השנים שקדמו למהפך הזה. המצב הוא פרי באושים של משגים קשים בתחומי המדיניות ובמיוחד בתחומי אי-המדיניות.

אני מעריך את נכונותו של חבר-הכנסת יגאל הורביץ להאמין שממשלה זו מסוגלת לעת בלוטה להגיע שוב לעדנה. והרי הוא עצמו, בהיותו שר התעשייה, המסחר והתיירות, אמר : "השרים פשוט אינם מבינים על מה הם מצביעים." זו ציטטה מפיו. האם התחלפו השרים ? האם מאז נשתבחה בינתם של השרים ? האם אפשר להציל את הממשלה מעצמה, מהר-כבה ומשריה ?

חברי הכנסת, לתיאטרון תענועים אבסורדי זה מיתוסף עוד נדבך : המגמה הנואלת להקים משרד הסברה. ממש נסים ונפלאות. יקום משרד, וישראל לא תיראה עוד ככבר-מינו, כדברי שר החוץ לשעבר. הסברה, רבותי, אינה תחליף למדיניות. זו אשליה. מר ארליך לא התבייש להסביר אתמול, על-פי העתות, בהתייעצות של הקואליציה, כי הקמת המשרד אינה נובעת מצרכים ממלכתיים אלא נועדה — לדבי-ריו — לפצות את החטיבה הליברלית על אבדן תיק האוצר.

חברי הכנסת, כבר הוכח בעבר כי משרד זה הוא מיותר. מה יעשה משרד החוץ אם הסברתה של ישראל בחוץ-לארץ תהיה בידי המשרד החדש ? למי תהיה כפופה רשות השידור, שהיא מכשרי הסברה רבי-העוצמה ביותר במדינה עצמה ? מגמה זו גם שמה ללעז ולקלס את הנשמים היום מפי המיועד להיות שר אוצר בדבר ייעול והסכון וקיצוצים והקטנת מספר עובדים במשרדי הממשלה.

אהוד אולמרט (הליכוד):
ובכן אי-אפשר להתעלם מן העובדה שהשר שמחה ארליך הוא השר שזום את המהפך הכלכלי — — —
(חברת-הכנסת א. הרליץ קוראת קריאת-ביניים)

את חושבת שהוא לא טוב. רבים בציבור חושבים שהמהפך הכלכלי היה כן טוב. בין היתר הוא טוב משום שהרבה מאוד אזרחים במדינת ישראל — שה-משטר שלכם והשיטות שלכם הפכו אותם לעבריינים — על-פי המדיניות שביצע שמחה ארליך אינם עבריינים.

מנחם הכהן (המערך):
כמה עבריינים שיחררתם ?

אהוד אולמרט (הליכוד):
חברת-הכנסת הכהן, אתם רוצים להתנצח ?

גד יעקבי (המערך):
אל תתחייב, כי בקרוב עומדים להפוך את כל העניין.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אם זה נכון, אני מתחיל להיות מודאג ביחס אליכם. אני מקווה שזה לא יקרה.

השר שמחה ארליך היה יוום המהפך הכלכלי, לדעתי מהלך חשוב מאוד. חבל מאוד שלא תמיד היה בממשלה כוח מספיק כדי לבצע את כל מה שהתחייב ממנו, אבל היה זה מהלך חשוב מאד שייוקף לזכותו של השר היוצא.

אני חושב שלא היה שר בתולדות ממשלת ישראל שגאבך בהון השחור — — —

(חברת-הכנסת י. משל קוראת קריאת-ביניים)
אדון משל, לא היה שר בממשלת ישראל שגאבך בהון השחור כפי שגאבך השר ארליך. יש לי חדשות בשבילך: בזמן הקרוב יהיו לך חיים קשים. עכשיו תאזין לי בשקט.

משה שחל (המערך):
מה אתה מאיים עליו ?

אהוד אולמרט (הליכוד):
מה אתה נבהל ? מר משל, מה אתה נבהל ?

(חברת-הכנסת ר. מילוא קוראת קריאת-ביניים)

ירוחם משל (המערך):
אני לא זקוק ליעוץ המשפטי שלכם.

אהוד אולמרט (הליכוד):
אל תיבהל ואל תאבד את העשתונות.

ירוחם משל (המערך):
אתה כל כך משבח את שמחה ארליך ומפטר אותו.

אהוד אולמרט (הליכוד):
למי מראים חצי-עבודה ?

משה שחל (המערך):
זו הצורה.

(חברת-הכנסת מ. שחל קוראת קריאת-ביניים)
יפה, חברת-הכנסת שחל, אני בהחלט חושב שראוי היה שהמערך יגה בנימוס.

אני רוצה לומר שכולנו יכולים לצטט. אחם תצטט, אנחנו נצטט. אינני רוצה לנצל את הזמן הקצר שיש לי לנאום כדי לעשות בו עכשיו חשבונות איך — — —

(קריאה)

לא, גם לא לצטט וגם לא להזכיר לכם איך אתם מרכיבים קואליציות. איך הייתם מרכיבים ממשלות, איך הייתם בונים ומפרקים משרדים בהתאם למצבים של נוחות קואליציונית. אינני רוצה לעשות את החשבון הזה. כל מה שאני טוען הוא ששום הרכב של ממשלה מעולם לא היה, ולדעתי גם כמעט ולא יכול להיות, במשטר הקואליציוני שבו אנני חיים, באינו שהיא מתכונת אידיאלית. העובדה שנוסף תפקיד של סגן ראש ממשלה, לתאר אותה כעיוות של איזה שהוא מצב רצוי אידיאלי, לדעתי תהא זו הגומה, תהא זו העמדת דברים בחוסר פרופרציה, תהא זו הסחת-דעת מן העיקר.

גברתי היושבת-ראש, הצעת החוק הזאת והנושא הזה נדונים בקשר לעזיבתו של השר ארליך את תפקיד שר האוצר. אני מוכרח לציין שלכאורה אין דבר פשוט וקל מלעלות לדוכן הזה ולהיות "פופולארי", כב יכול, ולהצטרף לאינו שהיא מקהלה מזוייפת ובלתי-הוגנת של הטחת כל מיני דברים בשר האוצר העוזב את תפקידו. אינני מתכוון לעשות זאת, וכל רצוני לומר דברים הפוכים.

גד יעקבי (המערך):
האחריות היא של הממשלה כולה.

אהוד אולמרט (הליכוד):
חברת-הכנסת יעקבי אני גוטה להסכים לחלק מהדברים שלך. אם תרשה לי לומר את דברי אומר אותם בדרכי שלי, בסגנוני שלי. יש לי מס' קנות אחרות משלך. אני בהחלט רוצה לומר שאני אינני שותף לדעה שהכול לא בסדר, ששר האוצר נכשל, צריך להטיה בו אשמה ואפשר לעבור לסדר לגבי תיפקוד הממשלה.

אני בהחלט שותף לדעה שאי-אפשר ולא מוצדק — כאשר עושים את סיכום פעולתו של שמחה ארליך כשר האוצר — להציג את הכול בשני טורים: יש צד חובה שכולו זכות ויש צד זכות שהוא ריק ממעשים טובים. כאשר נעשה את המאזן הזה לגבי יומותיו, פעולותיו והחלטותיו של השר ארליך יהיה המאזן שונה.

אינני בא לטעון שלא היו טעויות — — —

מנחם הכהן (המערך):
מה אתה מדבר על שמחה ארליך ?

אהוד אולמרט (הליכוד):
חברת-הכנסת מנחם הכהן וחברת-הכנסת גד יעקבי, אתם מרשים לי להמשיך בדברי ? תודה רבה.

גד יעקבי (המערך):
אם הייתי יודע שזה תלוי בני הייתי שוקל.

ירוחם משל (המערך):

שמחה ארליך שעיר לעזאזל על כשלון הממ-
שלה.

אהוד אולמרט (הליכוד):

יש כשלונות לממשלה ואינני מנסה לטיח אותם.

אמרי רון (המערך):

ואם תנסה ?

יוסי גריד (המערך):

אין שום אדם המסוגל לטיח עליהם.

אהוד אולמרט (הליכוד):

אם יש אדם המסוגל לעשות זאת בכשרון ההס-
ברה שלו — זה אתה. אני משוכנע שעוד נכונו לך
הזדמנויות. לא היתה ממשלה ולא היה שר, מזמן
שנאבקו בהון השחור, שנאבק כפי שנאבקה הממ-
שלה הוותיקה, כפי שנאבק שר האוצר. את העובדות
האלה חייבים לומר.

גם אם יש הערכה כוללת שלא הכול הצליח,
הנה בנסיבות שבהן שר האוצר נאלץ לעזוב את
תפקידו או החליט לעזוב את תפקידו, הרי חייבים
לומר שהיו לשר האוצר הזה הישגים ותרומות חשובי-
בות מאוד במלחמה בהון השחור, שהרבה מאוד ממ-
שלות דיברו עליה והרבה מאוד שרים התחייבו עליה.
השר היחיד שעשה — ועשה אותה באומץ — הוא
השר ארליך.

כאשר השר ארליך עזב את תפקידו הרזרבות
במטבע-חוץ הן הגדולות ביותר שהיו מאז קום ה-
מדינה, וזה למרות כל האזהרות, האימים והחששות
שהביעו במשך חודשים דוברי המערך. אינפלאציה —
נכון, יש אינפלאציה. המאבק באינפלאציה לא הצ-
ליח. המאבק באינפלאציה לא הצליח — וצריך לימ-
ר זאת — בראש-יוראשונה, לא משום ששר האוצר לא
יום הצעות למאבק באינפלאציה אלא, לצערי, משום
שהממשלה והציבור לא היו, אולי, ערוכים עדיין
לשלם את מלוא המחיר החברתי, הכלכלי והציבורי
המחוייב מהתמודדות אמיצה והוגנת כזו עם בעיות
האינפלאציה.

אין דבר קל יותר מאשר לבוא ולומר: הוא
לא יום, הוא לא הציע, הוא לא העלה הצעות. בכל
זאת חלק מהממשלה נובע מאותו יום מפורסם שבו
בא השר ארליך לממשלה והציע הצעות מאוד מר-
חיקות לכת. אני חושש מאוד שהשר החדש שיבוא
היום למלא את תפקידו ייאלץ להציע הצעות דומות
מאוד כדי להתמודד עם האינפלאציה. וחבל מאוד
שזה יהיה בריחוק של זמן, לאחר שניתן היה להת-
חיל בזה קודם לכן, בהחלט חבל שהדברים לא נעשו.

כאשר באים לעשות את מאזנו האישי של השר
ארליך אני חש חובה ציבורית ומצפונית לומר שזה
לא יהיה הוגן לעשות את המאזן תוך התעלמות מה-
יזמות, מהמאבקים, מהמדיניות שהשר ניסה לעשות
ולבצע. המשק, ממשלת ישראל, לא היו ערוכים ולא
היו מוכנים להתמודד אתם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

מה זה שייך ?

אהוד אולמרט (הליכוד):

זה שייך לנסיבות הציבוריות והפוליטיות שבהן
החוק מועלה. אמרתי שאני תומך בחוק לא משום
שהוא מצייר מציאות אידיאלית של מבנה ממשל.
אבל החוק נועד לתת ביטוי, בין היתר, למשקל הפור-
ליטי שיש לשר ארליך. אני תומך בהצעה שהשר
ארליך יהיה סגן שני לראש הממשלה, גם אם דרוש
לשנות את חוק יסוד: הממשלה. זה לא חוק, אין
בו עקרונות, אין בו השקפת עולם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לשינוי ויזמה):

זה נכון.

אהוד אולמרט (הליכוד):

הוא לא תלוי בקיומו של סגן ראש ממשלה אחד
ולא בקיומם של שני סגני ראש ממשלה. אין פה בעיה
אידיאולוגית, אין פה בעיה מהותית לגבי סדרי ממשל
תקינים.

אני מאחל מאוד לשר שמחה ארליך, כאשר יכהן
כסגן ראש הממשלה, שחלק מההצעות שלו תתגשמה
על-ידי הממשלה הזאת, תאומצנה על-ידי הכנסת הזאת
ותתרומנה לשיפור המצב הכלכלי, כפי שיכלו לת-
רום אילו ההצעות האלה היו מתקבלות בזמן.

ירוחם משל (המערך):

האם לאור הנסייון הרב והשבחים שחלקת לשר
יהיה הוא, בתוקף תפקידו כסגן ראש הממשלה, ממונה
על כל הבעיות הכלכליות במדינה ?

אהוד אולמרט (הליכוד):

מר משל, השאלה שלך היא שאלה חשובה מאוד.
אני משוכנע שבבוא היום הדובר המוסמך של הממ-
שלה יתן לך תשובה שתענה על כל המשמעויות של
השאלה שלך. הואיל ואני טרם נתמנית לדובר הממ-
שלה, ואף לא לדובר שר האוצר המיועד, אני לא
יכול להשיב על כך.

אני רק יכול לומר לסיכום הדברים שאינני מנסה
לטשטש את העובדה שממשלת ישראל טרם התמור-
דדה כהלכה עם כל הבעיות הכלכליות והחברתיות.
יש הרבה מה לעשות וניצבת מלאכה אדירה לפני
שר האוצר החדש חבר-הכנסת יגאל הורביץ. לדעתי עי-
קר העבודה שלו תהיה בצורך לשכנע את הסיעה
ואת הממשלה ולגבור על המכשולים שאחם תנסו
לשים לו כדי לפתור את הבעיות וכדי בראש-יורא-
שונה, לצערי, לגבור על המכשולים שאולי מר משל
ינסה לשים לו, כדי להתמודד ברצינות ובכנות עם
הבעיות הכלכליות האלה.

הצירף ש. ארבל-אלמוזלינו :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עמאר, ואחריו — לח-
בר-הכנסת אבטבי.

משה עמאר (המערך):

גברתי הישובת-ראש, כנסת נכבדה, חוקי יסוד
מהווים מעין חוקה של המדינה ונועדו להיות במ-
קובץ את חוקת המדינה. חוקה איננה ניתנת לתי-
קונים ולשינויים בכל עת ולפי הצורך הארצי או
הזמני. הוראות החוקה קבועות לעד, ועל מוסדות

להציל את נפשה על-ידי הטלת כל האשם על אחד מחבריה, בניגוד לאחריות ההדדית, הקולקטיבית, של ממשלה זו והערבות ההדדית. אני חושב שהדרך הזאת יש בה כדי לעפר את עיני העם באבק הלהג הרב שאתם מעלים. אל תסיטו את רגשי האכזבה והיאוש אל האיש היחיד שהכנתם אותו בדבריכם. מי הכביר מילות השמצה על השר ארליך אם לא חבריו מה-קואליציה הזאת? מי הגדיל בדברי עלבונות כלפי האיש הזה אם לא חברי ממשלה זו? מי הושיט כלפיו יד מאשימה? — מכאן, מממשלה זו, הושתה היד. הממשלה כשלה וכשלה ולא השר ארליך לבדו נכשל — המדיניות או חוסר המדיניות, החלטות ש-אינן מתקבלות, הכרזות שואו של שרים, מוסד ביי-צווי שאינו מבצע ואינו מתפקד. רבותי חברי הכנה סת, ההתפוררות הגיעה עד היסודות, הממשלה הגיעה עד פשיטת-הרגל והמדינה והעם עומדים ומצפים למ-עשה היחיד הניתן והנכון לעשותו — התפטרות הממ-שלה. במקום זה — חילופי שרים, כאילו באישיותו של פלוני אחד להציל. אין כבר ביכלתכם להציל. רדו ותנו לאחרים, לה עוד לא מאוחר, כל עוד אפשר להציל. זה תפקידה של ממשלה זו, התפקיד הנכון והיחיד שיכולה לעשותו בדרך שתועיל למדינה.

אמנון לין (הליכוד):

— — אל תבקש מהם לרדת.

משה עמאר (המערך):

אני חושב שקרוב הזמן שאלה ירדו.

וידוי' ג. ארבל-אלמוזלינו:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבטבי, ואחריו — לחבר-הכנסת שחל.

אליעזר אבטבי (חזית דתית לאומית):

גברתי הישבת-ראש, כנסת נכבדה, התיקון בחוק יסוד: הממשלה, במקרה דגן הייתי מגיירו כהכרח בל יגונה, באשר הצעה זו באה להסדיר את איר-גונה מחדש של הממשלה. אני מקווה שעם קבלת השינויים ואירגון הממשלה מחדש יגווש ראש הממ-שלה את ספינת הממשלה באופן שתפקודה יצדיק את השינוי בחוק יסוד: הממשלה, וכל שר יטפול במשרדו ויצהיר הצהרות הקשורות בענייני משרדו בלבד. נכון, כל שר יש לו עמדות פוליטיות משלו, ויכוח כזה או כזה הוא בהחלט לגיטימי, ויש צורך להביא אותו לידי ביטוי. אך צריך לעשות זאת בממ-שלה עצמה ויש צורך להימנע ככל האפשר מהדלפות וממדילפים. יכוח ככל שהוא ענייני, אם בתוך הממ-שלה ואם מחוץ לממשלה, יכול בהחלט להועיל. אך במצב שבו אנו נמצאים, ואיננו ככל המדינות הא-חרות בעולם — בניין בעייתינו המיוחדות והן, לצ-ערי, רבות, קשות ומגוונות — כל התבטאות וכל מחלוקת הנוגעות ליחסי השרים בינם לבין עצמם והמתפרסמות בעתונות חוץ, יש בהן משום גזק לממ-דינה. אני יודע שאף אחד מהשרים אין לו כל כוונה, תלילה, שייגרם גזק כלשהו למדינה בדרך זו או זו. אבל לעתים חיכוך פנימי בין שרים ותגובות שו-רות וחריופות יכולים לגרום גזק לנו ואולי אף נחת לאויבינו. צריך לעשות כל מאמץ כדי להימנע מתו-פעות כאלה.

המדינה התאים את פעולותיהם לפי הקבוע בחוקה ולא להיפך.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

מדוע לא חוקקתם חוקה במשך שלושים שנה?

משה עמאר (המערך):

יש תשובה. אני מסכים אתך שצריך פעם לחוקק חוקה.

ברוב המדינות השינויים בחוקה מחייבים רוב מיוחד והליך מיוחד שלא ככל חוק רגיל. ההליך לא נעשה בחטף אלא לאחר דיונים ממושכים, לעתים אף בפרקי זמן קצובים.

התיקון המוצע תורג מנוהג דמוקרטי ויש בו פגיעה חמורה ביציבותו של החוק במדינה, ביצי-בוטה של חוקת המדינה. עקרון היציבות משמעותו שמירת הדמוקרטיה במדינה, תוצאתו — הבטחת יצי-בות המשטר במדינה ושלטון החוק, וגילוי — בקיום הריבונות של העם והמדינה שלא תנוע ותתנדנד בחילופי הממשלות או בשינויים בשלטון, ושלא תהא כנגד המותאם לפי האופנה המתחלפת.

אני אומר, גברתי הישבת-ראש, אין צורך ואין הכרח בשינוי. השר ארליך יכול להיות שר בלי תיק ויוענקו לו תפקידים כפי שתחלטה הממשלה הן על-ידי העברת סמכויות והן על-ידי העברת תפקידים אף מתחום משרדים אחרים קיימים. סעיף 17 של חוק יסוד: הממשלה מאפשר שינוי חלוקת התפ-קידים והעברת סמכויות. סעיפים 30 ו-33(ב) באותו חוק יסוד: הממשלה מאפשרים הטלת תפקידים על שר ללא תיק ללא צורך שיהיה לו תואר. ויש לכך דוגמאות מן העבר. ב-1964 השר גוברין היה שר ללא תיק וניהל במסגרת משרד המסחר והתעשייה את ענייני סחר החוץ והתעשייה בנגב. ב-1966 השר גלילי היה שר ללא תיק והוא טיפל במערכת ההס-ברה במשרד ראש הממשלה, וזאת על-פי החלטת הממשלה. יתירה מכך, קיים סעיף 27 בחוק יסוד: הממשלה, ועל-פי סעיף 45 לתקנון עבודת הממשלה אפשר להעביר סמכות הממשלה לוועדת שרים, והשר ארליך, או כל מי שייבחר, יכול לשמש יושב-ראש הוועדה, עם סמכויות ותפקידים.

אני שואל: השר ארליך חפץ בכבוד? חפץ ב-תואר? או דווקא חפץ בסמכויות? באפשרות של פעולה? אם בסמכויות ובאפשרויות פעולה הוא חפץ, ניתן להעניק לו סמכויות, ככל שיחפץ, בהחלטת ה-ממשלה. ואם בכבוד — אז אני אומר לאותו שר: שר אינו זוכה בכבוד על-ידי תואר. זהו כבוד מדומה וחסר טעם. אם אשתמש בדברים כדאמרי דאנשי — "בשביל הכבוד צריך לעבוד", בעבודתו יזכה לה-כרה ולהערכה של הציבור.

טוענים, ושמעתי את חבר הכנסת שדיבר לפני, שיש לתת פיצוי לאותו שר. ואני אומר, אם אתם ככה טוענים אתם עושים עוול לאיש. הוא איננו מבקש ולא חייב לבקש פיצוי, ולא צריך להעמיד אותו ואל תעמידו אותו כשעיר לעזאזל. השר ארליך איננו קרבן שממשלה זו מעלה על מזבח כשלונותיה. זה מזרח ומגיע אפילו עד כדי גיחוך, איך ממשלה זו חפצה

אני רוצה לאחל לשר ארליך הצלחה בתפקידו החדש, ולחברת הכנסת הורביץ אני מאחל הצלחה בהשגת המטרות והיעדים שהציב לעצמו לקראת כניסתו לתפקיד החשוב של שר האוצר.

היו"ר ע. ארבל: אלמזלינו :

רשות הדיבור לחברת הכנסת שחל, ואחריו — לחברת הכנסת וירשובסקי.

משה עהל (המערך):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, עקרון שלטון החוק במדינה דמוקרטית לוכש משמעות מיוחדת כאשר הוא נשען על בסיס של חוקה. ואכן חוקה של מדינה משמשת אדן וערובה לקיומה של מרות החוק הן כלפי האזרח הבודד והעם והן כלפי רשויות המדינה. בחוקה קיימת הגנה מפני שרירות-לב אפשרית, ובה טמון היסוד לקביעתו של משטר פארלאמנטרי, טארי תקין. עד היום טרם זכתה המדינה לחוקה, אך החתירה לכך היתה דרך קבלתם של חוקי יסוד, המתווים אדנים במסדה של החוקה לעתיד לבוא. חוק יסוד: הממשלה היה חוק היסוד השני אחרי חוק יסוד: הכנסת, משנת תשי"ח—1958, שעליהם הושג תתו אורחות החיים הפארלאמנטאריים בישראל.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הסתירה של השינוי בחוקה בולטת כאן פי כמה על רקע העובדה שהממשלה, באמצעות שר המשפטים שלה, הגישה לכנסת באוגוסט 1978 את חוק יסוד: החקיקה, שבו אנו קוראים סעיף 5(א): "חוק יסוד יתקבל במליאת הכנסת בקולות של שני שלישים מחברי הכנסת; (ב) חוק המתקן חוק יסוד יתקבל בקולות של שני שלישים מחברי הכנסת, זולת אם נקבע בחוק יסוד רוב אחר לענין זה." אקרא מדברי ההסבר להצעת החוק שהגישה אותה ממשלה על-ידי שר המשפטים — ואכן אין זה מקרה שהוא התבייש, כנראה, להביא בעצמו את התיקון לחוק יסוד: הממשלה, ובמקומו הביא אותו היום לכנסת לקריאה ראשונה השני נסים, שכל עוד הוא לא יקבל תפקיד ממשי הוא משמש מעין המוציא לפועל של כל אותם תפקידים לא נעימים ששום שר אחר בממשלה איננו מוכן למלא אותם. השר נסים, למרות הסתירה הקיימת, קיבל עליו להביא היום את התיקון לחוק לכנסת. בדברי ההסבר נאמר כי חוק יסוד: החקיקה "מתנה בתנאים מכבידים קבלת חוק המתקן או הסותר חוק יסוד...". הגנה עניינה הוראות כי הממשלה לא היססה, למען הנוחות ולצרכים קואליציוניים, לפגוע בכלל יסודי של שמירה על חוקי יסוד וההתייחסות אליהם כאל חוקה לכל דבר. בדברי ההסבר בכנסת אמר שר המשפטים כי חוקי יסוד הם אמות המידה למבחן תקפם של החוקים הרגילים ועל-כן חוקי יסוד הם בדרגת תוקף גבוהה מזו של חוקים רגילים. מתחייבת גם המסיקנה שיש לשריינם, שלא יהיו ניתנים לתיקון או לשינוי אלא ברוב מיוחד.

גברתי היושבת-ראש, אני חייב לומר לשר היחיד היושב ליד שולחן הממשלה, עם כל הכבוד עלי לומר לו, ובאמצעותו לממשלה כולה, כי עשו את הממשלה ללעג ולקלס, למשל ולשכינה, בארץ ובחוץ-לארץ. בעצב רב אני חייב לשאול: כיצד אתם גר

על הממשלה הנוכחית מוטלים תפקידים חשובים והכרעות קשות, שלא עמד מעולם לפני הממשלות הקודמות: ביצוע הסכם השלום הכרוך בנסיגת ובי-כאבים רבים; המשך ניהול משאומתן בנושא האר-טוגומיה; וכיוצא באלה בעיות המחייבות הכרעות. בין שכולנו מסכימים למהלכים המדיניים של הממשלה ובינן שלא, טובת המדינה מחייבת ליכוד ואחידות מירביים בעם ובממשלה. ממשלה מלוכדת ומאוחדת היא בעלת סמכות. היא מצטיירת בעיני הציבור ובעיני העולם כממשלה בעלת משקל, שיש לה שיקול-דעת בנושאים החשובים והגורליים.

המאבק שעלינו לנהל נגד אש"פ צריך לעמוד בראש סולם הדאגות של הממשלה. הסימנים להכרה באש"פ באירופה — ולצדדי אנו רואים סימנים אלה גם אצל אנשי מפתח בארצות-הברית — מחייבים תגובה והסברה רחבה, בראש-וראשונה במדינות ידידותיות אבל גם במדינות לא ידידותיות, בדרכים שונות, בעיקר באמצעי התקשורת באירופה ובאמריקה.

השינוי בממשלה הוא אמנם טכני-פרסונאלי, אבל הוא לא רק טכני וחיצוני אלא הוא גם שינוי מהותי המחייב מחשבה לעומק. הממשלה המשונה את עצמה ומתארגנת בצורה אחרת חייבת לחדור לעומקם של הדברים, באופן שהשינוי יבוא לידי ביטוי מעשי במערכות חוץ ובמערכות פנים בתחומי כלכלה וחברה.

העם רוצה השינוי תפקודה של הממשלה, הוא מצפה להיערכות חדשה, שהיא מחוייבת המציאות. אם השינויים המחוייבים אמנם יתבצעו תוכל הממשלה לכ"ן — אני משער — עד תום תקופת כהונתה. על הממשלה יהיה לקבל הכרעות והחלטות אחדות על אף הקשיים הנערמים בדרכה, ראשית — בנושא אש"פ עלינו לקבל החלטה, לבגש קונסנסוס לאומי ולחוק אותה, שאין ובל תהיה הידברות עם אויבי המדינה הרוצים להשמידה. שנית — בנושא ההתיישבות וההתנחלות יש לקבוע תכנית מקיפה. —

(חברת הכנסת ז. כץ קורא קריאת-ביניים)

אני מדבר על תפקודה של הממשלה, על רה-אירגון בה, על היעדים והמטרות שלה, וזה בהחלט לעניין.

— יש לקבוע תכנית מקיפה להתיישבות והתיישבות באזורים אסטרטגיים וחשובים. יש להשלים תכנית להקמת יישובים שאושרו ברצועה, ברמת-הגולן, בבקעה ובגליל. שלישית — בנושא האוטונומיה, עלינו להיות חזקים במשאומתן, ובעיקר מלוכדים ומאוחדים. רביעית — בנושאי כלכלה, שהם החריפים ביותר, יהיה צורך לנהוג בתבונה ובוהירות, לא לבצע פעולות באורח דראסטי אלא בשקול-דעת. לא צריך להטיל גזירות קשות וחדות אלא יש להתקדם צעד אחר צעד לצימצום האינפלציה ולשיפור מאזן התשלומים. חמישית — על הממשלה להתמודד בבעיות החברה בישראל, החל מפתרון בעיות הדיור לזוגות צעירים, דרך שיפור תנאי הדיור לאוכלוסיה הנתונה במצוקת דיור וטיפול במקרים קשים רבים, המעוררים דאגה.

לסיכום, אני תומכים בשינוי המוצע לחוק, בתקווה שהשינוי יביא לשיפור בתפקודה של הממשלה.

מהשלטון מפני שעשינו שגיאות. אתם הגעתם לשל-
טון ולפחות צריכים הייתם ללמוד משגיאות של אה-
רים. במקום זאת אתם עושים את כל השגיאות
בבת-אחת, במשך שנתיים-וחצי, ועושים זאת בעוצמה
שלא היתה דוגמתה.

גברתי היושבת-ראש, פיחות כזה טרם חזו עינינו.
יש אימרה שהשתמש בה הרבה ראש הממשלה: "אם
אלוהים רוצה להעניש אדם הוא נוטל ממנו את שכ-
לו". ואכן נראה שנטל מהממשלה הזאת את שכלה
ונתן לה במקומו את התאוה לשלטון. מאבק יסודי
בבעיות המשק, החברה והכלכלה — אין. יש רק
מאבק שלטוני, מאבק שרים רצוף ועקבי, והמאבק
הזה הפך להיות למטרה. אתם הפכתם את חוק היסוד
למכשיר הבא לשרת צרכים קואליציוניים צרים. הבאתם
את הממשלה ואת יסודות המשטר בישראל לרמה שלא
היתה דוגמתה.

גברתי היושבת-ראש, אם התיקון בחוק ההפלות
הוא כניעה ללחיצו קואליציוני הרי התיקון הזה בחוק
יסוד הוא פגיעה ביסודות המשטר בישראל.

אני תקווה כי דברים אלה יתוקנו כדי שנתחזר
לשפיות הדעת, לשמירה על כללים ועקרונות ככל
האפשר מהר יותר, כי החשש שלי איננו מפני ממי-
שלה גרועה אלא מפני מה שאתם פוגעים ביסודות
המשטר במדינה.

ד"ר/ר ש. ארבל-אלמוזלינו :
רשות הדיבור לחברי-הכנסת וירשובטקי, ואחריו —
לחברי-הכנסת ביטון.

מרבדי זירענבסקי (התנועה לשינוי ויזמה):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני הייתי מציע
לקרוא לחוק יסוד זה לא "חוק יסוד : הממשלה" אלא
"חוק יסוד : הבושה", כי זה אחד המסמכים המבי-
שים ביותר שהוגשו לנו מאז כינונה של הממשלה
הזאת, שיש לה רקורד לא רע בהגשת מסמכים מבי-
שים וגרועים.

גברתי היושבת-ראש, לא בכדי כתוב שהמחיר הוא
1 לירה: מה ששר האוצר עשה ללירה שלנו עושים
המציעים של חוק זה לקונסטיטוציה במדינת ישראל
— עושים לה דבאלואציה מוחלטת ופוגעים בה בצורה
שלא נתואר.

אני שואל את עצמי: היכן שר המשפטים? שר
משפטים בממשלת ישראל מגיש את חוקי היסוד ה-
קונסטיטוציוניים; הפעם הוא נעלם, הוא ברח. אולי
הוא מתבייש בפרי באושים זה שמונה לפנינו. מי
שרוצה להתבסס ולראות איך מסבירה הממשלה את
הדבר הזה יקרא את דברי ההסבר ויעמוד על העמקות
בהסבר לחוק הזה. זו בושה וחרפה.

הבושה היא גדולה משום שידוע שממשלה זאת,
שהתחייבה בתחילת דרכה לשפר את המצב הקונסטי-
טוציוני בישראל, להביא חוקי יסוד, לבנות את המשפט
במדינת ישראל על יסודות איתנים יותר, מביאה במ-
קום זה שבבים שוליים ומקלקלת את מה שנעשה;
ולצערי נעשה מעט, אבל מה שנעשה הולכים ומקל-
קלים עכשיו על-ידי מעשים גרועים ומכוערים כמו
חוק יסוד זה.

הגים בימים אלה? מה נותר מן האמינות שלכם?
מי התייחס ברצינות אל הלאו שלכם או להן שלכם?

גברתי היושבת-ראש, אין אמינות לממשלה, את
זאת אנו יודעים בכנסת מומן. יש דבק המחזיק אר-
נה, ואלה הם ארבעה חברי הכנסת מאגודת ישראל,
הדורשים כל יום תשלום, וככל שהממשלה הולכת ונת-
לשת כן ערכה של התמורה נעשה גדול יותר.
והנה הצטרפה למרוץ גם החטיבה הליברלית בליכוד,
בגלל בעייתיה, ודרשה תמורה ואף קיבלה אותה. התו-
צאה היא, גברתי היושבת-ראש, שיש פחות ברמת
השריות, יש פחות בצורת השריות, יש פחות במש-
מעות של שר ויש פחות ביחס אל הממשלה. ברגע
שנראה כי הממשלה הולכת ומאבדת את תמיכתה
גם בכנסת, לאחר שאיבדה מומן את תמיכתה בצי-
בור, החלה ממשלה זאת לפזר משרות ותארים. לצי-
ערי הרב היא הכניסה לכנסת מושגים שאנחנו ידענו
אתם בעבר הלא רחוק ברשויות המקומיות.

מה אומר החוק הזה? בחוק הבחירות האישיות
של ראשי ערים הנהלנו את מספר הסגנים ואמרנו
שלא תהיה אינפלוציה במספר הסגנים בגלל צרכים
קואליציוניים. אתם הופכים את הממשלה למועצה מקו-
מית מהסוג הגרוע ביותר. מי ערב לי שמחר לא
תהיה לכם בעיה נוספת ולא תדרשו סגן שלישי לראש
הממשלה? ואכן ראש הממשלה רצה בתיקון החוק
להשאיר מספר רחוק, כי הוא צפה לבאות, הוא ידע
שהיו לו, כנראה, בעיות נוספות ורצה שמספר הסגנים
יהיה בלתי מוגבל.

אדוני השר נסים, אני בוש ונכלם לא רק על
המעשה אלא גם על כך שזכרוכם כה קצר. עברתי
היום על "דברי הכנסת", אינני רוצה לצטט, אולי
אצטט רק משפט אחד, הסיבה היא פשוטה — גל-
איתי מלהוכיח אתכם, מלהוכיח לכם ולומר לכם ש-
אתם רק שנתיים-וחצי בשלטון והסתאבתם בתקיפה
קצרה כל כך עד שגמתם לדבר המדאיג יותר מכל
בעיה שאנחנו עדים לה: הורדתם את מוראל הצי-
בור עד לאפס. אתה נפגש עם אנשים, ואפילו אתה,
כשר המוגן במסגרת התפקידים שלו, בוודאי שומע
מה שהציבור אומר עליכם, מה שהציבור אומר על
הציבוריות הישראלית בכלל, איך מתייחסים אליכם,
איך מתייחסים אל המדינה הזאת בדמותכם מאז אתם
בשלטון. אני מדבר בכאב. אין לי ספק שאתם עומדים
בשלב של סיום, אבל עד שתגמרו את הכהונה האם
לא יישאר ערך אחד, לא תישאר מלה אחת, לא
תישאר הבטחה אחת שהבטחתם וקימתם אותה?

ב-20 במאס 1974 אמר ראש הממשלה על הר-
כת הממשלה ומינוי סגן אחד לראש הממשלה, בעת
שגולדה מאיר הציגה את הממשלה: "לתופעה זאת
אין ייקרא? אין שום ביטוי אחר? זהו שוחד פני-
ליטי, לא היה כדבר הזה מאז קום המדינה." אדיני
השר, זהו שוחד פוליטי. לא היה כדבר הזה מאז
קום המדינה. אני אינני תמים כדי לומר כי קו-
אליציות לא קמו בתמורה על דברים שכולנו, כפרי-
טים, לא הסכמנו להם. אבל יש איזה שהוא גבול.
אנחנו לא היינו מוכנים לעבור את הרוביקון, כפי
שאתם עשיתם. אחרי שלושים שנות שלטון ירדנו

ממשלה ל"פארווע". אין כל בושה. עושים את הדבר רים ללא צורך וללא מטרה. הייתי מתרגש פחות מן הדבר הזה, כי זה לא חשוב, כל תיפקודה של הממשלה הזאת לא חשוב, איני מאמין שהיא יכולה לחזור ולבצע את תפקידיה; הממשלה יכולה לעשות שגיי אות, יכולה לטעות, יכולה לפעול בניגוד להשקפתי — אני מקבל את המשחק הדמוקראטי, אם לא באהבה הרי מתוך הבנה — אבל אני רוצה שלממשלת יש ראל, בין שאני תומך בה ובין שאני מתנגד לה, תהיה אמינות. יש משבר אמינות. לפני שבוע שר הבריאות עלה כאן על הבמה ונימק בנימוקים סטאטיסטיים למה צריך לבטל את הסעיף הסוציאלי בחוק ההפלות. הוא לא אמר שיש אילוצים קואליציוניים. במצב נחושה למסור נתונים סטטיסטיים שאינם עימדיים במבחן הביקורת, זה משבר אמינות.

הצעת החוק הזאת, גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, זה משבר נוסף של אמינות. כופים עלינו ברוב אוטומאטי תיקון לחוק, תיקון במבנה הממשלה, שאין לו טעם וזלת אילוץ קואליציוני. איך אפשר להתייחס באמינות לממשלה הזאת, איך אפשר להתייחס באמונה לממשלה זו שחרצה להביא חוקים טובים שיפתרו את בעיות החברה בישראל, או יניחו בסיס קונסטיטוציוני איתן, אם משחקים משחקים כאלה? אם יש ממשלה המסוגלת לעשות תענועים כאלה — אין בה לא כנות, לא אמון בעצמה ולא רצון לשפר את הדברים. לכן הצעת החוק היתה צריכה לחזור אל הממשלה. אני יודע שהמכשש הקואליציוני חוק ממני ומן החברים שקדמו לי ודיברו נגד החוק, אבל, אדוני ראש הממשלה, אנחנו עוסקים פה בחוק יסוד. אינני מסכים לו, יפה. אבל האם צריך בנוסף על החוק הזה, שאיננו טוב לדעת הרבה חברים, לפעול בקצב מסחרר כזה, בקצב הסילון? מיולי 1978 מחכים שלושה חוקי יסוד, שהביא שר המשפטים שתיגמר בהם הקריאה הראשונה: חוק יסוד: זכויות האדם, חוק יסוד: חקיקה, חוק יסוד: בתי-המשפט. חוקים אלה תקועים בוועדות ללא תקנה, ואילו חוק זה תוך 48 שעות ייהפך לחוק. לא רק תוכן החוק מביש; גם הצורה מבישה. ממשלה זו, שאחרי הכל היא ממשלה של כולנו, היא מבישה. חוק זה מביש סוף בושה וכלימה ומוריד את קרנה עוד יותר. אני מציע שלא לעסוק בזה ולמצוא פתרון הוגן יותר לאיש. עם כל זאת שהוא צריך ללכת הביתה אין הוא ראוי שיתנו לו גיבוי בהצעת חוק כה משפילה וכה מבישה.

הי"ר ז'י. ארבל-אלמולינו:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת ביטון, ואחריו — לחברי-הכנסת הלוי.

צירלי בימן (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בשורת גאולה יש לממשלת הליכוד — סגן שני לראש הממשלה. כפי שידוע לכל העם ידיו של הסגן הראשון מלאות עבודה, הוא, פשוט, לא מספיק לעמוד בלחץ האיומים המוטל עליו. כאן, כמוכן, הסיבה העיקרית לאי-תפקודה של הממשלה — הכול משום שידיו של הפרופסור ידיו עסוקות כל כך בביצוע הפרוייקט האדיר

למעשה אין כאן שום צורך קונסטיטוציוני, וכבר אמרו זאת קודמי, אין שום פתרון של הממשלה בתור שכזו, כממשלה מתפקדת. חוק זה בא לפתור בעיה אחת בלבד: איך להוציא את שר האוצר הכושל ממקומו ולהכניס אותו במקום כזה שיחשוב שהוא רם יותר, אבל שיוכל לעשות שם פחות נזק.

אנחנו יודעים שלגבי כל סגני ראש הממשלה בכל ממשלות ישראל, מאליעזר קפלן המנוח ודרך כל סגני ראש הממשלה האחרים, תמיד תהינו מה בעצם עושה האיש הזה שהוא סגן ראש הממשלה. עכשיו נצטרך לתהות כפליים, מפני שיהיו שני סגנים לראש הממשלה. שני סגנים לראש הממשלה, שלא ידעו בדיוק מה יעשו, ונראה שעד סוף הקאדנציה יעסוק בהגדרת תפקידיהם ובוהירות מרובה, שלא לדרוך איש על יבלות אהיו.

טוב היה אילו היינו בודקים באמת את חוק יסוד: הממשלה, בודקים אם הוא תקין, בודקים את חוק יסוד: הכנסת, ולומדים אם שני החוקים האלה באמת משרתים את הדמוקראטיה הישראלית. אבל היום מכניסים תיקון שהוא ללעג ולקלס. בשביל מה? בשביל לפתור בעיה אישית. כאשר הבעיה של שמחה ארליך התעוררה, עלתה השאלה מה לעשות בו, הרי מכל האפשרויות בחרו באפשרות הגרועה ביותר ואמרו: נעשה אותו סגן שני לראש הממשלה. לא אמרו: ניתן לו תפקיד מוגדר; לא אמרו שהוא יעסוק בתיק מסויים אלא יעשו אותו סגן שני מה יעשה? — נראה. אבל אי-אפשר לעשות אותו סגן שני לראש הממשלה, כי החוק אפסר למנות רק סגן אחד. אין דבר, נתקן את החוק. אין שום בעיה, יש רוב אוטומאטי שיכול להעביר כל חוק שהוא רוצה, אפילו אם זה חוק יסוד.

איפה הכבוד של ראש הממשלה וממשלתו למה שנקרא הקונסטיטוציה הישראלית? הגם שאיננה חוקה כתובה כולה הרי היא נעשית פרקים פרקים משנת 1951. איפה היחס? לא משתדלים אפילו להכשיר את הדבר, להגיש הסברים, לנמק את הדבר, לשכנע שיש בזה צורך, לשלב את זה עם תיקונים אחרים, אלא משחלים, על-ידי רוב שיכול להיות רוב רגיל. אוי לאותה בושה שחוק יסוד יכול להיות מתוקן מהיום למחר על-ידי רוב רגיל. אבל נראה שלמען השררה למען הכיסא, למען השלטון, למען שלום-בית בתוך הקואליציה המתפוררת הכול מותר, אפילו לקחת חוק יסוד ולשנות אותו בצורה המעוררת גיחוך.

שמעתי את דברי ההסבר של שר ההסברה העתיד נסים. אמרתי שזה, כנראה, הסטאז' שלו להיות שר הסברה: אם הוא מצליח שלא לפרוץ בצחוק כשהוא קם להסביר את החוק הזה הרי יוכל להסביר הכול. לבי לבי עליו, היו לו תמיד תפקידים קשים להסביר את עמדת הממשלה, אבל תמיד לפחות עמדה אח-ריהם איוו השקפה, איזה אידיאולוגיה; הפעם אין שום דבר וזלת כיסא, רצון לשררה ורצון לשלום-בית.

אדוני ראש הממשלה, בקרוב תהיה מוקף מימין ומשמאל סגנים — אחד לכשר ואחד לחלב, — ול-אחר שלא יצליח הורביץ בתפקידו יצטרכו סגן ראש

אחר. אתם עושים הכול לפי הצרכים שלכם. זה כולל גם חוקים. אני יודע מה תהיה ההשלכה של הדברים האלה. אעשה הכול שגם הרוב הדומם והרוב הסובל מהטיפשות הקואליציונית שלכם יבין זאת.

הצעת התיקון לחוק באה במסגרת האירגון מחדש של הממשלה. ממש אירגון מחדש. מזוים שר שנכשל לתפקיד אחר ומביאים במקומו שר החושב שאין סתי-רה בין הזרמת כספים בצורה מאסיבית לבין הקצב האדיר של האינפלציה. מביאים שר הרוצה לחתוך בבשר החי של הפועלים כלי לגעת בשמנת ובק-צפת של העשירים. חושבים שזה יפתור את בעיותיה של המדינה. איני מבין, אתם חושבים שהעם הזה טי-פש? האם אנשים אינם יודעים ששר ההסברה החדש הוא פועל יוצא של הפעלה לא מוצלחת של משרד האוצר? על חשבון מי יבואו התקציבים האדירים למשרד ההסברה החדש? איפה הקיצוצים במשרד ה-ממשלה שמבטיח לנו מר הורביץ? על מי אתם עובדים?

אני מודיע לך, שר האוצר המיועד, מעל במה זו שצעדים הבאים לפגוע בשכבות החלשות לא יעברו בשתיקה. אנחנו לא גי'תן לחתוך בבשר שלנו, כש-הבשר שלכם הוא כל כך מעודן ושמן.

מי שמפליא אותי יותר מכול, רבותי חברי הכ-נסת, הוא שר-העבודה-הירווחה מר ישראל כ"ץ. מה עוד צריך לקרות בממשלה על-מנת שהוא יתפטר — אני אינני יודע. אדם שהיה במשך תקופה ארוכה אחד הסמלים למאבק של השכבות החלשות הצליח תוך שנתיים להפוך לסמל של פחדנות וכניעה.

אתמול דחתה הממשלה ברוב מכריע את הצעתו של השר כ"ץ לתת פיצוי מיוחד ל-200,000 נפש, גפשות הנמנות עם העשירון התחתון של סולם ההכ-נסות. אולם השר כ"ץ עדיין יושב בממשלו. מה הם הסכומים שביקש השר כ"ץ מהממשלה? 143 לירות לחודש פיצוי ליחיד ו-215 לירות לחודש פיצוי לזוג. זה כסף, רבותי חברי הכנסת? אני שואל אתכם: מה כבר אפשר לקנות ב-143 לירות? השר כ"ץ ביקש זאת תוך ציון העובדה הברורה עד כמה קשה לבני העשירון התחתון לספוג את ההתייקרויות ולחכות עד חודש דצמבר.

ומי יתנגד להצעתו של השר כ"ץ? — מגן הח-לשים בממשלה, הספרדי, התורן של ממשלת הלי-כוד, השר דוד לוי. השר דוד לוי מונה מתוך שי-קולים מפלגתיים וקואליציוניים. אבל השר כ"ץ, שכולנו יודעים שהפוליטיקה איננה בדיוק השטח שלו, השר כ"ץ נבחר לתפקידו בגלל כישוריו המקצועיים, וכולם תלו בו תקוות. אבל, כנראה, גם בו דבקה אותה אהבת כיסא מפורסמת.

רבותי חברי הכנסת, אין לממשלה הזאת שום תמיכה ציבורית. זוהי ממשלת בובות המונעת בכוח הרצון להישאר בשלטון.

אני מציע לכנסת, גברתי היושבת-ראש, להחזיר את הצעת החוק לממשלה ושלא לקבל את התיקון המציע.

של שיקום השכונות עד שהוא לא יכול להתפנות ולשמש סגן לראש הממשלה. מכאן מתחילות כל הצ-רות. הפרופסור ידן, כפי שידוע, כבר הספיק לשקם כמעט את כל 160 השכונות שחלים עליהן הקריטר-יונים של פרויקט שיקום השכונות והוא כל כך עסוק עד שראתה הממשלה צורך למנות סגן שני שיעזור לראש הממשלה בתפקידי החשובים.

ומי נבחר לשמש סגן שני? איש מוכשר מאוד, שהצלחותיו בתפקידו הקודם עדיין נותנות — וכנראה יתנו גם בעתיד — את אותותיהן בכל תחומי החיים במשק. מיבן שהסגן השני — לא כל כך נעים לו להיקרא סגן שני, קוראים לו, פשוט, סגן — ידוע כאיש צנוע ונעים הליכות שאת חופשותיו הוא מבלה ברוב צניעותו בהרי שוויץ הקרים. מיבן שהוא לא יודק למשרד משלו. לפי דיווחים אחרונים הוא אף אמר שיותר על שומרי האש, שלא לדבר על המכו-נית, הנהג, המזכירות והעובדים. כל זאת במסגרת מלחמתו הידועה של הסגן השני באינפלציה, מלחמה שנסתיימה, כידוע, בנצחון מוחץ של הסגן המוכשר, נצחון שכלכלנים מלחמתיים רבים אינם יודעים כיצד להגדירו.

ראש הממשלה, כידוע, אינו זונח חבר למאבק. הידידות העמוקה בינו ובין סגנו השני המיועד, ידי-דות שאפילו כסף, והרבה כסף, לא יצליח להעיב עליה, משמשת עילה למינויו של שר האינפלציה לשעבר. ראש הממשלה הוא איש חזון. הוא, פשוט, רואה את העתיד ואינו רוצה להסתכן בתיקון החוק רק לגבי השר המיועד הנוכחי. הוא רוצה להש-איר פתח לעוד סגנים, כי הרי מי יעשה ראש הממ-לה בחברו וידידו משכבר האמים שר האוצר המיועד מר הורביץ, מה יעשה בו כאשר יזכה גם הוא את "כישוריו החלביים" בחיתוך בבשר החי? ראש הממ-לה לא יזנח אותו. ראש הממשלה אינו זונח חברים. גם הוא אינו סגן. זה לא סגן ממש אלא סגן שלישי, אבל, בכל אופן, סגן. זו הסיבה, רבותי חברי הכנסת, שראש הממשלה רצה לשנות את המלה "סגן" ל"סג-נים". למה להגביל? מי יודע מה יקרה?

רבותי חברי הכנסת, ממשלת הליכוד הצליחה במ-שך תקופת שלטונה להפוך עצמה לבדיחה עלובה ועצובה, היום, בהצעת התיקון לחוק יסוד: הממשלה היא תוקעת את המסמרים האחרונים בארון המתים של שלטון החוק, ארוז מתיים הבנוי בעיקרו מכניעה ל"גוש אמונים", מנסיבות לעקוף את החלטות בית-המשפט הגבוה לצדק ומהסתות פרוצות של נציג "גוש אמונים" בממשלה. הלא הוא השר אריאל שרון. עד היום, חברי הכנסת, ידוע בציבור שחוק הוא חוק. על חוק עובדים משפטים הרואים, או לפחות מנסים לראות, את כל הצדדים של החוק על כל השלכותיו. הנה באה הממשלה ומציעה תיקון לחוק יסוד: הממ-לה, לא תיקון המחוייב כתוצאה מנסיון לא מוצלח עם החוק, לא תיקון שבא לסתום פרצות שהתעוררו בחוק אלא תיקון שבא לספק את צרכיה הקואליציוניים של הממשלה. זאת אומרת, החוקים במדינה נחקקים לפי הצרכים של השלטון והם באים להגן עליו. זאת, רבותי חברי הכנסת, אחת התרומות של הכנסת הנו-כחית לי אישית. היום אני מבין את הדברים באופן

חלים לו החלמה שלמה — לא נתן ידו לא לכאן ולא לכאן. לפי ההסכם הקואליציוני עם סיעת ד"ש המ"ק קורית, התקף גם היום, במסגרת היותו סגן ראש הממשלה יש לו עוד זכות שאיננה כתובה בכלל בחוק יסוד: הממשלה — ממלא-מקום קבוע של ראש הממשלה בהעדרו. דבר זה אינו מובטח בחוק אבל הוא מובטח בהסכמים.

לסגן השני שייבחר, אם הצעת חוק זאת תתקבל, לא תהיה זכות זו. זו זכות שאינה גובעת מחוק. זו זכות בהסכמה. לכן אני חוזר ואומר: זה עניין של ייעול תפקוד הממשלה ותו לא. ואמר הביא את הממשלה ואת הקואליציה להציע תיקון חוק יסוד: הממשלה? המניע העיקרי היה אפשרות לפתור שאלה ציבורית לאומית נכבדה ממדרגה ראשונה, וזו השאלה של בלימת האינפלציה וכל הכרוך בכך ואיזון מאזן התשלומים, דברים שהם כל כך חשובים עד שהממשלה היתה חייבת לתת דעתה על כך ששר האוצר עד היום לא ראה לאפשרי לבצע את הרפורמות הגדולות והכואבות לכל אחד ולהעבירן בממשלה, ואילו חברי הכנסת יגאל הורביץ רוצה ומקבל עליו תפקיד קשה זה, שרבים אומרים שבכלל קשה להצליח בו. ומה רע בזה? לפי דעתי זה רק טוב, ואם מרצונו הטוב מפנה שר האוצר הנוכחי את תפקידו —

ירוחם משל (המערך):

מי קבע אם זה מרצונו הטוב?

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

— — — שהוא אחד מעמודי התווך בממשלה, האם יש בכך בושה וחרפה כאלה, האם זה כל כך לא נשמע שהוא יהיה סגן ראש הממשלה?

ירוחם משל (המערך):

אילו תפקידים הוא ימלא?

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

התפקידים יקבעו. זה לא יהיה היום אלא מזרח-מחרתיים, אך בוודאי ייוודע לכנסת מה חלוקת התפקידים.

לעצם תיקון החוק: לולא היו המשפטנים מס' תכלים בסעיפי החוק ומוצאים שיש רק סגן אחד לראש הממשלה ייתכן שאף אחד לא היה מופתע. זה היה גם יכול להיות כתוב מלכתחילה בחוק ואיש לא היה פוצה פה אילו היה כתוב שאפשר לבחור שני סגנים לראש הממשלה. זה לא שינוי פוליטי, זה לא שינוי קונסטיטוציוני. זה שינוי פורמאלי שהוא כורח המציאות שלנו, לא כורח מאניפולאציות אלא כדי לאפשר לאיש המוכשר והאמיץ לנסות לתקן את הטעון תיקון במצב הכלכלי, במצב המסובך והקשה מאוד, וזו התוצאה המצויה המציאותי הזה. אינני מוצא שיש עורל בכך שלצורך זה מתקנים את החוק כי רואים שהוא אינו מספיק, וזו לא בפעם הראשונה. כבר אמרתי שחוק יסוד: הכנסת, שהוא אולי יותר קדוש במובן הקונסטיטוציוני מחוק יסוד: הממשלה, כבר תוקן חמש פעמים בסעיפים שונים ואיש לא עשה מזה דבר פוליטי גדול. גם חוק יסוד: הממשלה כבר תוקן וכן גם חוק יסוד: נשיא המדינה. כלומר יש תיקונים, ואז השאלה היסודית — — —

חי"ר ש. ארבל-אלמוזלני:

רשות הדיבור לחבר הכנסת הלוי, ואחריו — לחבר הכנסת זאב כץ.

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מתפלא במקצת על הנאמים שהטיפו מוסר לממשלה או לקואליציה על הצעת התיקון לחוק יסוד: הממשלה. לא הייתי מייעץ לאיש להשתמש בביטויים כמו "בושה וחרפה" וביטויים אחרים שאינני רוצה לחזור עליהם.

נכון שמבחינה קונסטיטוציונית פורמאלית אפשר לגרוס שאין לתקן חוק יסוד בקלות. אבל הכנסת עדיין לא דנה ועל-אחת-כמה-הוכמה לא אישרה את חוקי היסוד האוסרים לתקן חוק יסוד אלא ברוב גדול. ובאמת מתוך טעות נמסר באמצעי התקשורת, כאשר דובר בימים הראשונים על ההצעה לתקן חוק יסוד: הממשלה, שדרוש לכך רוב של 61 חברי כנסת. זו היתה טעות. הכנסת עדיין לא נתנה דעתה, ובכך הטעות, על השאלה החוקתית היסודית הזאת — האם ראוי לשריין חוקי יסוד על כדי שכך שלב פיסקה בסעיף היתה משוריינת, ולא יהיה אפשר לשנותה אלא ברוב של 61 חברי כנסת.

כל חברי הכנסת זוכרים ובוודאי מודעים לכך שהחוק לשינוי שיטת הבחירות, סעיף 4 שבו הוא הסעיף היחיד בחוק יסוד: הכנסת, ששינויו טעון רוב מוחלט של חברי הכנסת. כולנו יודעים אילו התלבטויות יש לכנסת עד שהיא באה לדון בשינוי שיטת הבחירות. שתי הכנסות הקודמות דנו בהצעת החוק לשינוי שיטת הבחירות בקריאה ראשונה והייתה ברוב של 61 קולות העבירה את הצעת החוק לוועדה. הצעת החוק נתקעה בוועדה, כי בכל שלב יש צורך ברוב של 61 קולות.

השאלה היסודית היא האם חוק יסוד צריך להיות משורייני ברוב של 61 קולות או לא. כדי שכל סעיף בחוק יסוד יהיה משורייני ברוב של 61 קולות היתה צריכה הכנסת לדון באופן יסודי גם בתכנם של חוקי היסוד, כי זאת לדעת: כאשר חוק יסוד: הממשלה נתקבל בכנסת, הוא נתקבל, כמו כל יתר חוקי היסוד, ברוב רגיל ולא ברוב מוחלט של 61 קולות.

עכשיו באים לדרוש שתיקון סעיף כל כך משני כמו הפיסקה האחרונה בסעיף 5 לחוק, שלפיו במקום סגן אחד לראש הממשלה יכולים להיות שני סגנים לראש הממשלה, טעון רוב של 61 חברי כנסת. לפי דעתי, השאלה אם יהיה סגן אחד או יהיו שני סגנים לראש הממשלה היא שאלה של תועלת, של ייעול תפקוד הממשלה. ואם המציאות הוכיחה שדרוש עוד סגן אחד, אין עדיפות לסגן אחד על סגן שני.

יש גם דעה אחרת. גם בסיעה שלי יש התלבטויות. יש מי שגורס שהדבר יכול לפגוע במעמדו המיוחד של מי שהוא עד עכשיו סגן יחיד לראש הממשלה. אפשר לגרוס כך. אם מרבים סגנים כל אחד צריך לוותר על חלק מסמכויותיו, אבל למעשה אין זה כך. למשל סגן ראש הממשלה הנוכחי, הפרויקטור דין, שתקפו אותו ללא כל צדק — כי הוא אינו מעורב בכך, הוא שוכב על ערש דווי ואנו מא-

של הוספת סגן מתוך חברות; ואני מאמין — מתוך חברות אמיתיות. אינך מוותר על שר האוצר היוצא ואינך מוכן להפקיר את הסגן ידיו, ויש יסוד של חיוב רב באנשים אשר אינם מפקירים חברים, עומדים לצדם ונותנים להם גיבוי. האמן לי שאני מעריך ומכבד תכונה זו של חברות, גם בבית פנימה וגם לגבי יריבים. אולם, מר בגין, לא בהברות כווננו גורמים עמך חבריך שאינם מגלים את אונך ואינם אומרים לך, על יסוד אותה חברות שבה אתה נוהג, את האמת שהם אומרים לאחרים. הם אומרים לא-חרים שאין העול הזה המוטל על ראש הממשלה לפי כוחותיו. וכאי אתה לחברים, ראש הממשלה, שיאמרו לך בגלוי את אשר הם מפיצים שלא לאונך. ראש הממשלה, שכבד העול מכוחותיו, יכול למלא תפקיד נכבד בתנועתו כ- elder statesman, כמדויני בכיר, וזה אף מגיע לו. אבל את זה לא אומרים באונך. לא גומלים לך בחברות. את זה אומרים בפנינות. חבריך אינם גומלים לך בחברות.

רבותי חברי הכנסת, באמת אינני רוצה להרחיב בענייני זה, אני רק רוצה לומר שבגם לראש הממשלה הנוכחי מגיע שיא אחר מאשר הצעד הזה, כפי שהוא נעשה, ולא בתמיכה ציבורית. לא נשאר הרבה מהממשלה שחשבת להקים — ממשלה שאיננה מדליפה. הממשלה הזאת כבר אינה מדליפה, שוב אין צורך בה בפרוטוקול — היא מצטטת את עצמה על-ידי השרים שלה בפרטי פרטים, בניואנסים השונים, מלה במלה, פסיק לפסיק, מי אמר זה, מי למי, על מה, באיזה עניין, באיזה מקום, באיזה שעה — ובכלל זה ועדת השרים לענייני בטחון. מה נשאר מהתקווה שהעם חשב למצוא בחידושי? מה נשאר?

חברי הכנסת, נוכח איבוד האשראי של הממשלה הזאת, ובעקבותיה של העם הזה ושל המדינה הזאת, בעיני העם היהודי ובעיני העולם כולו — אתם, בעצה לא נבונה של יועצים לא נבונים, במקום לומר את האמת לעצמכם, וזורקים עוד אבן לחלונות הכנסת על-ידי הפיכתה למכשיר כוח פנימי של פלג בתוך פלג בתוך הליכוד שבתוך הקואליציה. על זה נאמר: "חבל על דאבדין". חבל עלך, אדוני ראש הממשלה; חבל על מר שמחה ארליך; חבל על שר האוצר המיועד — — —

אסתר הרליץ (המעריך):
וחבל על עם ישראל.

זאב כץ (המעריך):
וחבל על עם ישראל.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת משה שמיר. איננו רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו — לחבר-הכנסת פלאטו-שרון.

אורי אבנרי (מחנה שלי):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, ההר לא הוליד עכבר; הוא הוליד כמה עכברים — סגן ראש הממשלה, שר אוצר חדש, שר חוץ שאיננו ועוד.

סגן ראש ממשלה לשם מה? לממשלה הזאת אפילו

שלמה הלל (המעריך):
אם כן, מה ההבדל בין חוק יסוד לבין חוק קו-אליציוני של ספקולאציה קואליציונית?

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
אגיד לך, חבר-הכנסת הלל: לפי החוק אין הבדל משפטי בין חוק יסוד שאינו משוריין לבין כל חוק אחר — כל חבר כנסת יודע זאת — ולכן מתלבטת עדיין הממשלה בהצעת החוק שרוצה ליצור את ההבדל הזה, אך לא כל חלקי הבית מסכימים לכך. כבר בכנסת הקודמת התווכחו על השאלה אם רצוי לשנות. לפני השינוי הזה אפשר, מבחינה משפטית, לתקן כל חוק יסוד כשם שמתקנים כל חוק אחר, ואין בו שום קדושה. כאמור, יש גם דעות אחרות וגם בסיעתנו היו לביטים, אבל לעשות משאלה זו שאלה מוסרית, או אינני יודע מה, זה בוודאי לא מוצדק. זה עניין של תועלת, עניין של ייעול תיפקוד הממשלה במטרה להיחלץ מן המצב הקשה של מדינת ישראל.

שלמה הלל (המעריך):
האם אני מבין שסיעתכם תצביע בעד התיקון הזה?

בנימין הלוי (התנועה הדמוקרטית):
כן.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת זאב כץ, ואחריו — לחבר-הכנסת משה שמיר.

זאב כץ (המעריך):
כבוד היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, יש תור פעם מעניינת בחוקים המובאים על-ידי הממשלה: את חוק ביטול השיירות הלאומי הביא השר נסים; את החוק המבטל את היסוד הסוציאלי בהיתרי ההפלות הביא שר הבריאות; ואת החוק לשינוי חוק יסוד: הממשלה מביא שוב השר נסים. מתוך ה"פנינים" של השר נסים אפשר לומר שהאמירה הכי מעניינת היתה ששני הסגנים יביאו תועלת כפולה. אין זו אלא בדיחה גסה מאוד אשר שלוחה לפרופסור ידן. אבל איוו ברכת דרך נותנים לשר האוצר המיועד החדש — עוד לשכה לעוד סגן ראש ממשלה חסר מש-ר?

סגנים לשם מה? לא לצורך שר האוצר. המעריך לא הוריד את שר-האוצר ארליך והמעריך לא המליך את שר האוצר המיועד הורביץ. המעריך מדבר על תיפקוד הממשלה. את חילופי השרים אתם עשיתם. בסגנים לצורך שר האוצר — אין צורך. לשם כך לא היה צורך להביא חוק לשינוי חוק יסוד: הממשלה במהירות כזאת. אין בעיה למנות את שר האוצר. אין גם צורך בסגן נוסף למילוי מקומו של שר החוץ. יש הערכות שונות אם התפטרותו של דיין היא לטובת מדינת ישראל או לרעתה, ואני פטור כרגע מלהיכנס לנושא זה, אולם דבר אחד ברור: ראש הממשלה אינו מומלץ, בוודאי ובוודאי, לקחת על עצמו עול ותיפקוד נוספים. על כך בוודאי לא המ-ליץ אף אדם אחד.

כבוד ראש הממשלה, אתה עושה את הצעד הזה

אני חושב שכבר עכשיו מתגנעים אל השר ארליך. הוא עדיין לא הלך, אבל הספיקו כמה מדבריו של "השר-בדרך" יגאל הורביץ כדי שהמוני בית ישראל כבר יתגעגעו אל ארליך שטרם הלך, ואני חושש ממה שיקרה בבנקים בימים הקרובים.

אבל מעבר לכל הבדיחות, והרי המעשה הזה הוא בדיחה בתוך מהתלה — יש פה דבר רציני מאוד, גברתי היושבת-ראש. במשך קרוב ל-30 שנה חטא המערך את החטא הקדמון של משטר מפא"י, של משטר בן-גוריון, והוא אי-חקיקת חוקה למדינת ישראל. זהו חטא קדמון שאינו עליו פתרה; שאנו הננו המדינה היחידה בעולם המתיימרת להיות דמוקרטית ואין בה חוקה כתובה, להוציא את בריטניה הגדולה שבה יש חוקה נוקשה אבל לא כתובה.

כאשר אין חוקה יכולה הכנסת, יכול רוב מקרי בכנסת, רוב של 2 נגד 1 בכנסת, רוב של 1 נגד אפס בכנסת, לתקן, לשנות, לפזר ולסכל סדרי בראשית, ואין תקנה, ואין עירעור, ואין לפני מי לערער. זה החטא הקדמון של מפא"י בגילגולה השונים.

עוד מצלצלים באוזני מאות נאומים של אנשי הליכוד דהיום. מי ישווה לשר המשפטים, שהתבייש להופיע כאן, בצדק, שלא רק לא הגיש את החוק שהוא היה חייב להגיש, כי זה תפקידו שלו, אלא גם לא נכנס לאולם, ברח מזו האולם שעה קלה לפני שהשר גסים עלה על הדוכן ונשאר מחוץ לאולם מרוב בושה, מוצדקת אם כי בלתי אופיינית לו. עוד מצלצלים באוזני מאות נאומים של אנשי הליכוד, ושמואל תמיר בראשם, על החטא הנורא של מפא"י שאיננה מחוקקת חוקה, ועודני זוכר שאמרו: כאשר אנחנו גגיע לשלטון הרי זה הדבר הראשון והעיקרי שנעשה, אנו בחוקק חוקה.

גברתי היושבת-ראש, מה היא חוקה? חוקה זו

מסכת סדרי יסוד ומסכמים, שלא ניתן לשנותם אלא בתהליך מסובך מאוד המבטיח כי הדבר לא ייעשה לצרכי רגע לשם נוחות חולפת. חוקה היא מסמך יסודי, לא רק משפטי אלא גם חינוכי, העומד לדרור, המחנך עם, ואיננו דבר שאפשר לשחק בו בשער של בורסה פוליטית, כשם שמשחקים בלירה הישראלית. ואם בא רוב מקרי בפארלאמנט שבשביל צורך של שעה משחק בחוקה, בא בית-המשפט לענייני חוקה — בית-המשפט העליון — ומבטל חוק כזה.

הליכוד על מרכיביו השונים, על כל מרכיביו, נשבע לעשות זאת כאשר יגיע לשלטון. והנה אנחנו עומדים שנתיים, שנתיים זרבע, קצת יותר מזה, אחרי אותו מאורע עצוב שנקרא "מהפך". ולא זו בלבד שהליכוד לא עשה אפילו צעד ראשון לחקיקת חוקה, הוא מוסיף פשע על החטא הקדמון של מפא"י, והוא משחק בסדרי קונסטיטוציה משחק ציני מבחיל, לשם טלאי על גבי טלאי על המעשה המלוכלך והמזוהם של הקואליציה הזאת. עוד טלאי קטן ועלוב. לשם כך נבאים לחוקק תיקון לחוק יסוד: הממשלה.

לענייני חוקי המדינה, גברתי היושבת-ראש, במשך 31 שנה עלינו על הדוכן הזה, אנחנו, לרבות כל אנשי הליכוד, והיינו מתריעים על כך שלא מחוקקים חוקי יסוד למדינה. וזה היה מהכנסת הראשונה ועד

לא היתה היומרה לבוא לפני הכנסת ולהציג לפני מבנה חדש לממשלה. אפילו לא היתה אחיות-עייניים, ולו רק לשם בושה, שנוצר פה מעמד חדש של שר-על לענייני כלכלה, מישהו שירכז בידיו את התיקים הכלכליים השונים. לא נאמר שסגן ראש הממשלה החדש ימלא פונקציה כלשהי בממשלה הזאת. אפילו לא היתה יומרה, וימיניסטר הפרופאגאנדה החדש שבדרך הביא את הדברים, בבושת-מה אולי, או בחוסר בושה, כפי שהם — תעלול אחד קטן, "גימיק" בלשון האמריקנית, כדי להתגבר על עוד אחד ממשברי הממשלה, ממשלה מורייבונדית, ממשלה גוססת, ממשלה האחוזה בפירפורי גסיסה, ומה שאנו רואים היום זה רק אחד מפירפורי הגסיסה שלה. לפי המדע המודרני גם אדם מורייבונדי, גם אדם הנוטה למות, ניתן להשאירו בחיים, כצמח, תקופה ממושכת בעזרת מכשירים, וזה מה שאנו נקראים פה לעשות.

השר ארליך — הבה נקרא לדברים בשמם — מופיע כאן בתפקיד השעיר לעזאזל. מצאתי בספר הספרים תיאור מדוייק למה שמתרחש כאן לגבי השר ארליך והשר הורביץ. ומכיוון שהשר אשר הביא את הצעת החוק הזאת איננו שר המשפטים, כי אם שר דתי — אקרא כמה פסוקים מן התנ"ך. זה תיאור מדוייק: "...יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה: והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר בעדו ובעד ביתו... ולקח את שני השעירים... — כלומר את השר ארליך ואת השר הורביץ — "והעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד: ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל: והקריב אהרן את השעיר אשר עלה עליו הגורל לה' ועשהו חטאת: והשעיר אשר עלה עליו הגורל לעזאזל יעמוד חי לפני ה' לכפר עליו" —

השר מ. נסים:

לא "יעמוד" אלא "יעמד" (י' קמוצה).

אורי אבנרי (מחנה שלי):

אני שמח שאתה מתקן אותי. אתה מכיר, לפחות, את הדוגמה ההיסטורית.

"— לשלוח אותו לעזאזל המדברה" —

השר מ. נסים:

"לשלח".

אורי אבנרי (מחנה שלי):

גם זה נכון. אני רואה שכבוד השר יודע בדיוק מה עושה הממשלה ומה תפקידו של כל אחד.

שלמה הלל (המערך):

יש דגם.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

יש דגם. השר הורביץ מועלה כקרוב. ואף שהוא היום צוהל ושמה, אני חושב שבעוד שלושה חודשים הוא יתחרט על היום שקיבל לידי את המשימה הזאת, באשר כל אדם המקבל עליו את ניהול האיצר בממשלת הליכוד הרי הוא קרבן על המזבח. ואילו השר ארליך, בעודו חי — הוא את נפשו הציל. הוא נשלח המדברה, לעזאזל, עם תואר של "סגן ראש הממשלה". כל הכבוד.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
רשות הדיבור לחברת-הכנסת פלאטו-שרון. חברת-הכנסת נטת פלאטו-שרון איננו. רשות הדיבור לחברת-הכנסת כהנא.

קלמנו כהנא (פועלי אגודת ישראל):
גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כשהוטל התפקיד להרכיב את הממשלה על ראש הממשלה הנרצח בחי דובר רבות על כך שממשלה זו תצמצם את מספר השרים, תתפקד בייעילות, תהיה עניינית בכל דרכיה. ולבסוף הממשלה מתפקדת כשם שהיא מתפקדת. מונה סגן ראש ממשלה אחד, והוא מונה בעצם כשר בלא תיק, כממלא-מקום ראש הממשלה, כדי לספק תואר במקום תיק לנושא התואר. כעת מצוי עינינו לנו לשנות את החוק כדי לאפשר מינוי סגן ראש ממשלה נוסף. שמענו שכוננת המציעים מלכתחילה היתה להציע באורח סתמי אפשרות של מינוי סגנים לממשלה מבלי לציין את מספרם. אבל היתה בממשלה התנגדות לכך. ההתנגדות מגלה עד כמה הצעת החוק היא הצעה אד-הוק ובאה לפתור רק בעיה אישית קואליציונית.

אינני רואה מצדי כל נימוק להצביע בעד הצעה זו. אינני סבור שזו הדרך להבראת הממשלה ולתיקון המצב. יש כאן רק נסיון סרק של הטלת טלאי אשר סיכוייו להציל את המצב כמוהם כאפס. אינני רואה כל ערך בהצעת החוק ואצביע נגדה.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו :
רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוני. חברת-הכנסת אלוני איננה באולם. רשות הדיבור לחברת-הכנסת האוני-גר. חברת-הכנסת האונגר איננו באולם. רשות הדיבור לחברת-הכנסת יגורי, ואחריו — לחברת-הכנסת משה שמיר.

אני מבקשת שחברי הכנסת שנרשמו יהיו נוכחים באולם. קראתי את שמך, חברת-הכנסת האונגר, לצערי לא היית באולם. בשל כך תצטרך להמתין. רשות הדיבור לחברת-הכנסת יגורי.

אסף יגורי (יעד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, מקובל לתת מאה ימים מבחן לעבודת הממשלה. הממשלה הזאת עברה כבר מומזן 700 ימים והיא מתפקדת בצורה עילגת, צולעת ומעוררת חמלה — גוף רופס, המתאמץ כל פעם לעשות שריר ומבליט עוד יותר את חולותיו. יש בעיה עם שר חוץ, יש בעיה עם נושא ההסברה, עדיין אין שר אוצר, שר האנרגיה והתשתית לא ברור אם הוא האיש על האנרגיה אבל הוא בלי תשתית, בלי מים ובלי קרקע. שר החינוך והתרבות הוא בלי מרכז הסברה, ואילו אנו נקראים לדון פה היום על סגן ראשון ועל "סגנצייק". לא ברור מה תפקידיו של הסגן השני, האם יכיר בו השר המיועד הרביץ כ"שר-על" לענייני כלכלה או האם ידיו יסבול אותו באיזה שהוא מקום בנושא ההסברה. בדרך-כלל אינני נגד שינויים, אבל אני בעד שינויים הבאים לשפר ולקדם, שינויים שיש בהם ברכה. אנו עם צעיר וכנסת צעירה ואנחנו יכולים להרשות לעצמנו שינויים.

היום. ומה אמרו לנו אז? שר המשפטים, גם בתקופה שהיו במדינה הזאת שרי משפטים רציניים — והיו כאלה פעם — מה הוא אמר? — אמנם אין חוקה, אבל יש חוקי יסוד; נדבך אחרי נדבך. נוסף חוקי יסוד כמו בכותל המערבי, אכן גזית על גבי אבן גזית, וכל אבן גזית היא חוק יסוד, וכולם יהודי מצטרפים לחוקה. איזה חוק יסוד?

שמענו זה עכשיו נאום מלומד של חבר כנסת, שופט עליון לשעבר, חברת-הכנסת בנימין הלוי, והוא הרי עשה לצחוק את כל חוקי היסוד. חוכא ואיטולוא. מה זה חוק יסוד? — זה חוק רגיל שקוראים לו חוק יסוד, ותו לא. זו אחיזת-עיניים. שקר לציבור, שקר לכנסת.

דב שילנסקי (הליכוד):

בארץ המצב הוא כזה שחוקי היסוד אינם מוגנים די הצורך.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

הם אינם חוקי יסוד. אמרתי זאת כבר מיליון פעמים מעל דוכן זה, אבל הממשלה אמרה אחרת. כל ממשלה, כל שרי המשפטים, במשך 31 השנה משקרים לציבור, משקרים לילדים בבתי-הספר. מה אומרים המורים בבתי-הספר לילדים בשיעורים לאורחות? הם אומרים: אמנם עדיין אין לנו חוקה כתובה ומסודעת, אבל יש לנו חוקי יסוד, אחד על גבי השני, המצטרפים לחוקה וכו'. הרי משקרים לילדים בבתי-הספר. כולנו יודעים זאת. כולם מכירים את אנשי החינוך. משקרים לילדים, משקרים לנוער, משקרים לציבור ומשקרים לכנסת. פעם שיקרו וגילו בושה בכך. ניסו לפחות לאחו עיניים. אבל היום גם זה לא קיים. זה, בעצם, ההבדל היחיד בין ממשלת הליכוד והממשלות הקודמות. הם עושים בדיוק אותו דבר, אבל בלי בושה.

דב שילנסקי (הליכוד):

אולי טוב שקראו לילד בשמו, ועכשיו יחוקקו חוקי יסוד שהם באמת חוקי יסוד.

אורי אבנרי (מחנה שלי):

יש כאן ויכוח פילוסופי: האם צביעות היא דבר טוב או דבר רע. זה ויכוח אמיתי. יש אומרים שהי מערך, שהיה צבוע עד היסוד, עשה כל ימיו דברים צבועים. אז זה טוב, כי הוא ידע זאת וניסה לפחות להסתיר את הצביעות. בא הליכוד וכפי שהבטיח — היטיב עם העם. במה היטיב עם העם? הוא עשה אותו דבר, אותם דברים ציניים, בוויים, פסולים, אבל בלי בושה, ללא העמדת פנים. חוק היסוד אינו חוק היסוד, חוק אינו חוק, הלירה אינה לירה, המטבע אינה מטבע, שום דבר אינו שום דבר. אולי זה יותר טוב, אולי זה יותר רע. זאת שאלה פילוסופית. אינני יודע. אבל טוב שקוראים לילד בשמו.

מה שנעשה היום זה תרגיל ציני ההופך את חוק היסוד לחוכא ואיטולוא. המצב עצמו מגוחך, המטרה מגוחכת, כשם שהממשלה המביאה אותו מגוחכת. אבל המשחק בחוקי היסוד זה דבר תמור מאוד.

עין מעבירה קלה של מישוה משום שהוא חבר של גיס, של קרוב. קצת "פרוטקציה". מתור תהיה אינו מתנה. אי זה עתה נתון רשיון במקום שהחוק אינו מרשה, לשכן או לקבלן, שיעשה לו אינו עבודה קטנה בבית. אבל עד מהרה דעתו נחה עליו. הוא נזכר בממשלה הזאת והוא מפום לו: "שני סגנים תמימיים — מנחה בלולה בשמן".

קצין זוטרי בצה"ל, או לא כל כך זוטרי, לוקח רכב, המיועד לתפקידים צבאיים מוגדרים בלבד, לט"י יול פרטי. משנה כמה פרטים בכרטיס העבודה, מר" ביץ אינו חתימה שהיא לא בדיוק שלו. קצת לא נעים, המצפון מגרד. אבל עד מהרה הוא נזכר בממ"ש שלה הזאת והוא מפום לעצמו: "שני סגנים תמימיים — מנחה בלולה בשמן".

בחור צעיר פעיל ונמרץ באיזה סניף מפלגתי מר" גיש גם הוא קצת לא נעים. במקום לבחור לתפקיד מזכיר הסניף באדם המוכשר והמתאים, הצביע בעד האיש שאינו אוהב אותו, אינו מאמין בו והיה מע"דף לראותו בחוק, כי קיבל הבטחה להיות מזעמד באיזו משלחת לחוץ-לארץ. אבל אף כי לא נעים הדבר ולא טוב, הוא נזכר פתאום בממשלה, ואז דעתו נחה עליו, והוא מפום: "שני סגנים תמימיים — מנחה בלולה בשמן".

חברי, חברי הכנסת המעטים, זוהי ממשלה מוש"חתת ומשחיתה. מושחתת ומשחיתה, אין לזה מלה אחרת. אין שום סיבה שבעולם לשינוי החוק הזה אלא הדבר הפסול, המבחייל והדוחה ביותר בכל של-טון, מאו האגדות הקדומות ביותר על זוירים, על שייכים ועל שולטנים: העדפת טובתו של הפרט, המחזיק בקרנות המזבח, על טובתו של הציבור.

זוהי, גברתי היושבת-ראש, גניבה שנעשתה בידי השליט. אתם מדברים על מיניח חוק? בזמן האי-חרון זורקים את זה אף כלפי אנשים המסמלים את כל הסטור, הנאמן והמסור במדינה ובחברה הישראלית. אתם מעזים לדבר על כבוד הדמוקרטיה, על חיי-נוך? אתם מדברים על הגינות? עם מופת כזה של צביעות נהיה זקוקים לשנים של חינוך כדי לעקור את הלקח המרעיל הזה מתודעתו של הנוער, של הדיור הצעיר בארץ.

ומה אומרים עלינו בארץ? מה אומרים עלינו בחוץ? הרי זה מה שמעניין אתכם — מה אומרים עלינו בחוץ? איזו תדמית יש לממשלה הזאת, המשחקת ככה בפיקציות? מי יכבד את הממשלה הזאת? איך יתייחסו אלינו?

אני רוצה לקוות, אף כי אינני יודע על מה אבסס תקוותי. ראיתי את הכנסת בחולשתה, כאשר היא בולעת את העלבונות הגדולים ביותר והיא פורחת עליהם. אני רוצה לקוות שיהיה די כוח מוסרי, מעבר למחיצות של מפלגות, שיהיה בנו די כוח לדחות את מעשה הזיוף הזה, הנראה קטן על פניו אבל בנזקו הוא חמור ביותר.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת האזנר, ואחריו — לחברי-הכנסת אמיר.

הדברים אמורים גם לגבי חוקי יסוד, בתנאי שה-תיקון מצביע על שיפור, שהוא חלק מתכנית, שהוא מתוך ראיית מגמות כוללות, שהוא חלק מתפיסת עול-לם חברתית, כלכלית, משפטית.

כשאני מתבונן בכל שרשרת המינויים הזאת, ה-דבר נראה לי כמו חברת ילדים המתאמצת לבחור בתוכה איזה סידור-ביניים של כמה ממלאי תפקידים. התיקון המוצע היום לא "מסתדר לי" ואצביע נגדו. אינני חושב שלראש הממשלה נחוצים שני סגנים. אינני חושב שזה מה שחשוב לתיפקודה המשופר של הממשלה.

אני מודאג, מפני שהעם התחיל לצחוק, כאותה תופעה ידועה ממקום רחוק. כאשר העם צוחק משהו צריך להדאיג. וזה צריך להדאיג מאוד את הממ"שלה. נפשו של העם הזה — כפי שאני רואה, שומע, נפגש, מאזין ומתבונן — קצה מכל מעשי התע"תועים, מכל ההוקוס-פוקוסים האלה, מכל ה"נדמה לי", מכל ה"בערך". העם רואה — ורק כמה שרים עוד לא גילו זאת — שהמלך, פשוט, עירום. אין צורך כאן בקוסמטיקה, כאן דרושה כירורגיה, כירורגיה יסו-דית שתנתח מהתחלתה את כל המערכת כולה.

חברי הכנסת, אני חושב שזה יום עצוב. אנחנו רואים את הדמוקראטיה, אנחנו רואים את שולחן הממשלה, אנחנו עדים לחולשה הכללית של המערכת הזאת. לבנו צר לנו. אצביע נגד התיקון היום.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:

רשות הדיבור לחברי-הכנסת משה שמיר, ואחריו — לחברי-הכנסת האזנר.

משה שמיר (בנאי):

גברתי היושבת-ראש, אל מי אנו מדברים? איזה דרשיח משונה עם עצמנו? הרצון הוא לצחוק, אך הלב הכואב אינו נותן לצחוק. עם זאת אני שואל את עצמי, למול הנושא הזה: מולייר, גוגול, גולדני, מי יגלה עפר מענינים? "גם הוא באצילים", "רופא בעל כרחו", או "טארטיף" — קומדיות הצביעות של מולייר; או "הנפשות המתות" של גוגול, הנפשות הרשומות שאין מאחוריהן שום דבר, או "הרביזור" שלו — הבלוף הגדול של השלטון שאיננו שלטון. אולי האיזכור הטוב ביותר הוא גולדוני: "משרתם של שני האדונים". רק לשנות את הכותרת: שני משרתים לאדון. ואולי נעורר את ביאליק ממקום מפור"סם. בזמן האחרון מצטטים אותו הרבה, עם סילוי-פיים, השמש זורחת, השיטה של חוסר שיטה פורחת והממשלה ברוחה.

מהלך לו מורה ברוח, גברתי היושבת-ראש, מורה בישראל של היום. היום יש לו חצי יום חופש. שבי-תה, קצת לא נעים. בעצם, למען האמת, למען ה-דוגמה החינוכית צריך היה להישאר בכיתה וללמד. איזה שריר של מצפון מציק לי. אבל עד מהרה הוא נזכר בממשלה הזאת, ואז הוא מפום לעצמו: "שני סגנים תמימיים — מנחה בלולה בשמן", ודעתו נחה עליו.

יושב פקיד ממשלתי כלשהו, מחלקת מסים או מחלקת רשיונות. קצת לא נעים, זה עתה העלים

אין איש המטיל ספק במשמעות החקיקה הזאת. עם זאת, לנוכח מצב כזה מבחינה פוליטית, כולנו היינו מתייחסים בכובד-ראש אפילו לתרגיל כזה אילו היה בו כדי לעצור את העגלה הכלכלית המידרדרת להחם, אילו היה בצעד הזה כדי לתרום משהו להבראת המצב.

למרבה הצער, גברתי היושבת-ראש, אין לראות במינויו של מר ארליך לסגן ראש הממשלה ולמינוי הצפוי של חבר-הכנסת יגאל הורביץ לשר האוצר תרופה למכאוביה של המדינה. ניקח, למשל, את ה"שאלה האתית הפשוטה של הדרישה שמציג שר האוצר המיועד לעם, להקריב קרבנות למען הצלת המצב הכלכלי במדינה. האם יש צורך וצידוק מוסרי לאדם לבוא ולומר כי ידרוש פיטורי עובדים, כאשר שר שלא הצליח, לכל הדעות, בתפקידו עולה בדרגה כי דוגמת מר ארליך? מאין ישאבו גם מר ארליך וגם מר הורביץ את סמכותם המוסרית לדרוש קרבנות מן העם?

או ניקח למשל את הבעיה המדינית, שאני רואה בה בעיה אתית קודם-כול. כיצד להסביר את התרגיל של מר הורביץ בעזיבת הממשלה, בעת שיהיה כשר התעשייה, המסחר והתיירות, על רקע הילוקי-דעות מדיניים עם הרוב בממשלה ובלכיד, ושובו היום לאותה ממשלה המבצעת מדיניות המנוגדת למגמותיו המדיניות? הרי חבר-הכנסת הורביץ לא פרש מתפקידו הכלכלי הבכיר בגלל כשלון אדמיניסטרטיבי. המצב כיום אף חמור יותר מבחינה מדינית מאשר לפני שנה- וחצי, ופתאום מר הורביץ מוצא אפשרות לדאוג לכל- כלה, כאשר מצא לאפשרי או להתעלם מנימוק זה. האם לא מתבקשת כאן המסקנה כי רק התפקיד הרם יותר הוא הגורם לביטול המחיצות?

לדעתי יש בשאלות האלה חשיבות לא רק מבחינת הניגוח הפוליטי אלא גם מבחינת שיקוף העובדה שהניגודים הפנימיים בממשלה שכיחים בעמדותיה בעבר נש- ארו בעינם. אין כאן שינוי מהותי, ולכן אין לצפות לתיקון המצב. עם זאת קיים חשש כי התרגיל הזה יביא עמו החרפה נוספת במצבנו המשקי והחברתי ויגרום גם, חלילה, לניגודים חמורים חדשים בריקמת החיים שלנו בארץ הזאת. הכוונה היא, כמוכח, לאותם רמזים המדברים על המגמות בדבר התמודדות עם ציבור העובדים בישראל, הישגי העובדים בישראל ואי-רגוניהם ו- בראשם אירגון ההסתדרות של העובדים.

עלינו היום להזהיר את הממשלה הזאת לבל תיתפס לקלות-דעת ולהחלטות פזיזות, שלא יהיה בהן כדי ל- תקן את המצב והן עלולות רק לגרום לעימותים קשים שאין לדעת את אחריותם. עלינו להזהיר גם את הממ"ש שלה הזאת לבל תקפץ בזכויות אלמנטאריות של נז- קקים ושכבות המצוקה ולבל תגרום לנסיגה במדיניות הפיתוח שלנו.

כל זאת נאמר רק בבחינת אזהרה מפני שהתיקון ה- אמיתי למצב לא יכול לבוא מן הקואליציה הממשלתית הזאת, ולכן אני מקווה שהעם הזה יבין סוף סוף ש- הצבעתו ב-17 במאי היתה טעות, והוא יתקן זאת בבוא יום המתקן.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, זה שנים שאני יושב בכנסת ולא ראיתי טיפול כזה ואילתור כזה חסר כבוד במסגרת החוקה וחוקי היסוד של המדינה. כבוקר מנסחים הצעת חוק, בערב דנים בה בקריאה ראשונה, למחרת קוראים כבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט כדי שתעשה עבודה חפוזה ופזיזה לשנות מחר בערב מסגרת קונסטיטוציונית. והרי כל עיקרם של חוקי יסוד שיהיו מסגרת של קבע, כי בכך הם מתאפיינים. זה אוסף הכללים אשר צריך להוות שולחן ערוך לענייני משטר ומינהל במדינה.

החוקה צריכה להיות דוגמה של יציבות. חוקים באים, חוקים הולכים, חוקים משתנים; אבל חוקי יסוד הם המסגרת. אותם מביאים לבתי-ספר. הם ביי- טוי למשטר הדמוקרטי. הם מייצגים את המדינה. זהו חלקן הראויה שלה. ופה מאלתרים בהם מינה וביה, לפי צרכים קואליציוניים חולפים. ובאמת גם צרכים קואליציוניים אין כאן. הקואליציה עשתה את ארליך שיער לעזאזל בעד החטאים שלה ועכשיו צריך למצוא פתרון, חבאים לשנות חוקים מינה וביה, כדי למצוא בעזרתם פתרון לבעיה אישית.

אם באמת הכול נתון לאילתור, אם הכול כל כך גמיש אצלכם, איזו דוגמה אתם נותנים לציבור, בשם מה אתם דורשים ממנו יציבות, אמון ואמונה? איזו דוגמה חינוכית ניתנת לעם? מעשה חסר את- ריות הוא להביא חוק כזה ולדרוש מאתנו לטפל בו בהליך כזה למטרה כזאת. חבל לי ששמחת. ארליך, שאני מכבד אותו, הוא הצייר שעליו נסב המעשה הזה.

הממשלה רוצה להתחכם, כביכול, ולהיות פיקחת. אומרים שההבדל בין פיקח לחכם הוא בכך שפיקח יודע לצאת מסבך שחכם איננו נקלע אליו מלכת- חילה. הממשלה גם הסתבכה במעשה טיפשי וגם איננה יודעת לנהוג בפיקחות. אצביע נגד הצעת החוק.

הד"ר ש. ארבל-אלמזליני:
רשות הדיבור לחבר-הכנסת אמיר, אחרון המש- תתפים בדיון זה.

יעקב ז'אק אביר (המערך):
גברתי היושבת-ראש, עמיתי חברי הכנסת, למעשה אין טעם להתייחס לעצם הנושא הנדון היום במלי- אה, נושא התיקון בחוק המאפשר לבחור בסגן נוסף לראש הממשלה. לכול ברור שמדובר כאן בניתוח קוסמטי ולא בשינוי חוקתי שנעשה משיקול-דעת ומ- תוך התחשבות בצרכי הממשל בישראל לטווח הרחוק. מדובר כאן, למעשה, כפי שידוע בסלוג הישראלי, בב- עיטה כלפי מעלה. הדבר הזה ודאי שאין בו להצדיק חקיקה מהירה כזו כפי שאנו מתבקשים לבצע היום במליאת הכנסת.

כולנו יודעים גם כי הצורך בשינויים אלה בא לה לממשלה הזאת כתוצאה מניגודים פנימיים עמו- קים, מזוכה, העדר שיתוף פעולה בין שרי ממשלה ופקידים ומשבר נרחב בכל סדרי הממשל בישראל. זוהי, למעשה, תוצאה של כשלון טוטאלי מבחינה אידיאולוגית, אדמיניסטרטיבית והכרתית. מבחינה זאת

חברת ג', ישיבה רס"ה

— חוק יסוד: הממשלה (תיקון מס' 2); חילופי גברי בוועדות הכנסת; חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 35) —

הועבר את חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 2) לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר י. שמייר: חברי הכנסת, תם הדיון ואנו נגישים להצבעה. אמנם שני מונים.

הצבעה

אורי אבנרי (מחנה שלי): האם לכבוד השר אין מה להשיב?

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק

לוועדה 54 —
נגד 46 —
ההצעה להעביר את הצעת חוק-יסוד: הממשלה (תיקון מס' 2) לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר י. שמייר: הודיעו לי שהשר איננו משיב.

(קריאה: והיכן ראש הממשלה?)

אני ממנה שני מונים: את חברי-הכנסת רום ואת חברי-הכנסת שפיזור. אני מעמיד להצבעה את ההצעה

ה. חילופי גברי בוועדות הכנסת

חיים קופמן ייכנס חברי-הכנסת יצחק פרץ; מטעם סיעת המערך, בוועדת החוץ והבטחון, במקום חברי-הכנסת עוזי ברעם ייכנס חברי-הכנסת מיכאל חריש.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו: רשות להודעה ליושב-ראש ועדת הכנסת.

היו"ר ש. ארבל-אלמזולינו:

האם יש התנגדות? אין התנגדות. הכנסת רשמה לפניה את חילופי הגברי בוועדות כפי שהובאו על-ידי יושב-ראש ועדת הכנסת.

יצחק ברמן (יו"ר ועדת הכנסת): גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש את אישורה של הכנסת לחילופי גברי בוועדות: מטעם סיעת הליכוד, בוועדת הכלכלה, במקום חברי-הכנסת

* חוק לתיקון מס הכנסה (מס' 35), תש"ם—1979 (קריאה ראשונה)

גדעון האזנר (המפלגה הליברלית העצמאית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין ויכוח עם הצעת החוק כמות שהיא. אם רוצים להעלות את התיקרה של הסכום הפטור ממס לצורך מענק פרישה — יפה; אבל אם מתיימרים, כפי שנאמר בדברי ההסבר, שזה יהיה אמצעי יעיל לעידוד ניידות עובדים בלי שית' לווה בסדרת צעדים המתחייבים מהמציאות כדי לעצור את הנהירה לשירותים, כדי להגביר את ההליכה לייצור וכדי להתמודד עם האבטלה הסמויה — זוהי אשליה. חוששני שהממשלה פועלת גם פה כשם שהיא פועלת בשטחים אחרים — היא תוקפת בעיה במגזר צר מסויים ורואה בכך את הפתרון.

היו"ר י. שמייר:

אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 35), תש"ם—1979 — קריאה ראשונה. את החוק יביא לקריאה ראשונה שר האוצר.

שר האוצר ש. ארליך:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לאחר ההתאמה שנערכה בתחילת אוקטובר השנה הגיע הסכום ה-מירב של מענק הפרישה הפטור ממס לסכום של 16,000 לירות. מסתבר כי סכום זה אינו מהווה פיצוי נאות לעובד הפורש, והדבר מהווה מכשול למדיניות אשר כוונתה לעודד ניידות עובדים. אי לכן הוחלט להעלות את סכום הפטור ל-25,000 לירות לכל שנת עבודה. בעקבות החלטה זו יש לעדכן גם את שאר הסכומים הקשורים במישרין או בעקיפין לנושא והמוגדרים כ"הנחות סוציאליות".

חשוב מאוד לעודד ניידות עובדים, זוהי בעיה שהממשלה וההסתדרות מתמודדות אתה זמן רב. בשביל זה צריך שתהיה חקיקה להעברת זכויות סוציאליות, לשם כך דרוש שהעובד הנייד יוכל להסתדר בלי נזק במקום עבודתו החדש. אך לא עליידי 9,000 לירות נוספות של פיצויים יבוא הדבר על תיקונו. הדבר יבוא על תיקונו עליידי סדרה מכוונת ומתמדת של פעילויות של הממשלה וההסתדרות גם יחד כדי שאפשר יהיה לעמוד במשימה, שהיא בעלת חשיבות כלכלית וחברתית גדולה.

היו"ר י. שמייר:

אבקש מאת הבית להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים, לשם ליבנה והכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

אין לי התנגדות לחוק, להיפך — אני מקבלו ברצון, אבל יש לי הסתייגות מהימורות שבעזרת המוצע

אנו עוברים לדיון על הצעת החוק. רשות הדיבור לחברי-הכנסת האזנר, ואחריו — לחברי-הכנסת משל, אחרון המשתתפים בדיון.

אשר לסעיף 4 בעניין חברת מעטים, אני מסתייג לחלוטין מסעיף זה. בחברת מעטים יש אפשרות לשלם לתגמולים ולהוציא את הכסף, אין לזה כל קשר לביטוח פנסיוני או פיצויי פיטורין, אנשים עובדים בש"ביל עצמם, הפריבילגיה שנותנים לחברת מעטים אינה קשורה לפנסיה ולתגמולים. אני מסתייג מהסעיף הזה ומציע לבדוק אותו בצורה מסודרת.

אשר לסעיף 5 אני חושב שצריך לקבל את הסעיף בצירוף הצמדה למדד יוקר המחיה. עליכם לדעת שב"קטנים, ועד שמחוקקים ועוברים את שלי הפנייה לשר האוצר הסכומים אינם יכולים לשרת את המטרה. עלינו ללמוד מהמציאות. אם נתגבר על ההתייקרות והאינפלציה תקטן לא נצטרך תיקון כזה. אני מבקש מאוד שהכנסת תקבל את הדבר לתשומת-לבה, ובחס"כמה הודית נוסף את הקשר למדד יוקר המחיה.

באופן כללי ההצעות הן טובות. אני מקווה ששר האוצר בטרם עזבו את התפקיד יסיר את הצעתו בדבר הצמדת הלוואות לחוסכים בקרן פנסיה. מתעוררת סערה, סערה מיותרת, בקרב אנשים החוסכים ומבקשים הלוואה למטרות קונסטרוקטיביות. אסור לפגוע בהם. אני מקווה ששר האוצר ייענה לבקשת.

היו"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר ש. ארליך :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה, קר-דמ-כול, להעיר לחבר-הכנסת האוזנר כי בתיקון החוק איז שום יומרות. איש לא התיימר. אף לא הזכרנו שזה ישמש אמצעי עידוד למעבר עובדים משירותים לייצור. אנחנו אומרים, פשוט, שהגדלת הסכום שניתן בפרישה 16,800 ל-25,000 לירות היא עידוד נוסף לניידות עובדים. אין לזה כל קשר עם המעבר מסקטור לסקטור. יש שורה של הצעות במשרד האוצר, ואני מקווה שיובאו לכנסת, כדי לעודד ניידות עובדים משי-רותים לייצור. אבל לא זה הנושא הערב.

כאן יש עניין סוציאלי, ואני שמח שחבר-הכנסת משל, שהוא גם המזכיר הכללי של ההסתדרות, תומך בהצעות אלה. זה רק מוכיח שזהו חוק סוציאלי הבא לעזור לעובדים הפורשים מן העבודה. אינני יודע על איזו יומרות יצא הקצף. אין פה שום יומרות ואין פה שום מכשול לצעדים אחרים. זהו דבר בעתו, ואני שמח לשמוע גם מאיש האופוזיציה, מחבר-הכנסת משל, שהוא תומך בחוק. אשר להערותיו, לשלחן הגדול אני מסכים, זה עניין לוועדת הכספים. אינני מתנגד לכמה מההצעות שהעלה כאן חבר-הכנסת משל, וגדון בהן בוועדת הכספים.

אני מבקש גם לומר כי הממשלה בקרוב תביא הצעת חוק פנסיה לכנסת. הסתיימה הכנתו של החוק על-ידי משרד העבודה והרווחה ומשרד האוצר, ואני מניח ששר העבודה והרווחה יביא בקרוב את הצעת החוק לכנסת, ואז תהיה תרומה לפתרון בעיית ניידות עובדים; פנסיה מקיפה ופנסיה אחרת, פנסיה ממלכתי, תית, תובטח לכל עובד בישראל.

ירשה לי להעיר בעניין הלוואות צמודות. יש

כאן יוסר מכשול בפני מדיניות המעודדת ניידות עובדים.

ייתב שר האוצר אם יסביר לנו את שאר הצעדים שבדעת הממשלה לנקוט כדי להשיג את המטרה ה"רצויה הזאת.

היו"ר י. שמיר :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת משל, אחרון המשתתפים בדין.

ירוחם משל (המערך) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח על שנתגלגלה הזכות לשר האוצר היוצא, עם גמר תפקידו, להביא לכנסת הצעת חוק שיש לקבל אותה, עם כמה תיקונים. אני מצטער על שלא אוכל לסכם עם שר האוצר עוד כמה פרקים שדיברנו עליהם. אני חושש מאוד שלא תספיק, אדוני שר האוצר, לקיים את הבטחתך.

בחוק זה יש סעיף כללי שיש לקבלו עם כמה הסתייגויות. אני רוצה לציין שפיצויי פיטורין הם לא מטרה בפני עצמה. אנחנו חייבים לשאוף לפנסיה מקיפה, שיש בה צירוף התגמולים ופיצויי פיטורין. התמנו הסכם עם התאחדות התעשיינים בדבר פנסיה מקיפה, שיש בה הבטחת קיום לעובד בפרישתו מה"עבודה וגם הבטחת קיום במקרה של תקלה אם הפך לנכה בטרם הגיעו לגיל פרישה.

אדוני שר האוצר, לצערי הרב אתה משאיר פה, לפני עובד את התפקיד, ירושה קשה מאוד. אתה הצעת שעובדים המבוטחים בפנסיה מקיפה ומקבלים הלוואה למטרה קונסטרוקטיבית, הלוואה הזאת תוצי' מד למדד יוקר המחיה. יש סערה גדולה בציבור. עובדים חסכו מסכסם והם זקוקים להלוואה מסכסם לשם תיקון השכון שלהם. אנחנו בשום פנים לא יכולים לעבור לסדר-היום על הצעה כזאת.

אין אנו רואים בתיקון הזה מטרה מרכזית של פנסיה מקיפה שהפיצויים מהווים חלק ממנה. אנחנו רוצים שהפנסיה תלווה את העובד ממקום עבודה אחד לשני. מבחינה זו אני רואה את פיצויי הפיטורין כדבר זמני, ואת הפנסיה המקיפה כדבר מרכזי העוזר לניידות דות העובדים.

חבר-הכנסת האוזנר ציין פה שזה לא עוזר לניידות עובדים. ניידות אפשר להשיג אם אפשר יהיה להעביר עובד ממקום עבודה אחד לשני עם זכויות שרכש במקום עבודתו הראשון. אבל עד שנגיע לפנסיה מקיפה במשק אני מקבל את הצעת החוק, בתיקון אחד — אני מציע להוסיף כאן הצמדה למדד יוקר המחיה. אין צורך ואין אפשרות של התייקרות כל כך גדולה לעשות תיקונים בכל פעם. אני מציע שה"סכומים יהיו צמודים למדד יוקר המחיה.

אשר להקלה במס הכנסה לפנסיונרים, לאחר ש"הורדה הצעתי לסדר-היום, סוף סוף בא התיקון. ה"תיקון הזה אינו מספיק, הוא נותן רק פתרון חלקי. יברנו על כך עם שר האוצר, ואני מקווה שבועדה נוכל להוסיף ולהקל על הגימלאים כדי שיותר עובדים שישארו יחזרו לעבודה. התיקון איננו מספיק.

חברת ג', ישיבה רס"ה, ט"ז חשון תש"ם (5 נובמבר 1979)
 — חוק מילווה חסכון, תשל"ט—1979 (תיקון) —

להבטיח משהו; לא הרבה הממונה על שוק ההון, שהעניין הוא באחריותו, הוציא הנחיות מקילות מאוד.

ירוחם משל (המערך):

אני מציע להיזהר בעניין זה. חבל לפגוע.

שרי-האוצר ש. ארליך:

אם יש הבטחות שלא הספקתי לקיימן, אני מוכן לשבת כל הלילה ולראות מה ניתן לקיים, כמוכן, ממה שהבטחתי.

היו"ר י. שמיר:

ובכן, אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 35), תש"ם—1979, לוועדת הכספים נתקבלה.

בעיה של קופות גמל. אנחנו חיים בתקופה של אינפלציה; איננו דנים בה הערב, אבל אין להתעלם ממנה. אנשים מבוטחים מקבלים הלוואות בריבית נמוכה, בלי שום הצמדה, אינני יודע לאילו מטרות.

ירוחם משל (המערך):

רק למטרות קונסטרוקטיביות, וכל ההלוואות ביחד מהוות 3%.

שרי-האוצר ש. ארליך:

אני משער שציבור השכירים המקבל הלוואה מחס"כונתיו, כל הלוואה שהוא לוקח היא הלוואה קונסטרוקטיבית, בוודאי לא לוקחים את הכסף למשחק קלפים או למשחקי האזארד, אני משוכנע בזה. אבל כאשר אני כחבר מבוטח בקופה מסויימת מקבל הלוואה בלתי צמודה ובריבית נמוכה ומחזיק את הכסף, אני גורם נזק לשאר החברים המבוטחים. צריך שתהיה מידה מסויימת של צדק. מה עשינו? דבר קל מאוד הבא

ז. חוק מילווה חסכון, תשל"ט—1979 (תיקון), תש"ם—1979 * (קריאה ראשונה)

היו"ר י. שמיר:

התחרות של הענפים היצרניים. אי לכך אני מבקש מאת הבית לאשר את העברת הצעת החוק לוועדת הכספים, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר י. שמיר:

רשום להשתתפות בדיון חברי-הכנסת אמוראי. הוא איננו באולם. ובכן אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מילווה חסכון, תשל"ט—1979 (תיקון), תש"ם—1979, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר י. שמיר:

הישיבה הבאה מחר בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

אנחנו ניגשים לסעיף הבא: חוק מילווה חסכון, תשל"ט—1979 (תיקון), תש"ם—1979 — קריאה ראשונה. את החוק יביא שר האוצר. בבקשה.

שרי-האוצר ש. ארליך:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מטרת החוק הוצעה היא ביטולו של מילווה החסכון שהוטל על הענפים היצרניים במשק. נוכחנו לדעת כי ביטול המילווה המוטל על הענפים היצרניים במשק לא ישר פיע בצורה משמעותית על ההכנסות הריאליות של האוצר, משום שהתנאים הנוכחיים של המילווה טובים מאוד ודומים לתנאי השוק. מאידך גיסא יאפשר בייטול שיפור בתנאי הניילות והאשראי ושיפור בכושר

הישיבה נעולה בשעה 20:12.